

A.C. NOR

PROFESORA ISIDORA
BRUKLÍNKA SLÁVA

I PÁD

Toto elektronické vydání vychází z textu **Profesora Isidora Bruklínka sláva i pád** od A. C. Nora, který byl vydán Moravským kolem spisovatelů v Brně v roce 1936.

ISBN 978-80-7054-326-9 (pdf)

Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě
2023

Text díla je vázán autorskými právy. Elektronické vydání (typografická a grafická úprava) je poskytováno pod licencí Creative Commons.

OBSAH

Kapitola úvodní, ve které jistý dopis přivede z míry celou rodinu	4
Kapitola další, v níž líčíme šťastné dny profesora Bruklínka	14
Kapitola prostřední, v níž prof. Bruklínek je na vrcholu slávy	26
Kapitola předposlední líčí tragický den profesorův	39
Kapitola závěrečná vypráví o tiché resignaci a trpké sirobě	51
Kratičký doslov pro konečnou orientaci	57

KAPITOLA ÚVODNÍ, VE KTERÉ JISTÝ DOPIS PŘIVEDE Z MÍRY CELOU RODINU

Představujeme vám pana profesora Bruklínka, znamenitého přírodovědce. Jak vidíte, je to pán spíše zavalitý než štíhlý, spíše usedlý než větroplach. Zřejmě je to člověk soběstačný, jenž nedá pranic na plané řeči, nýbrž vždycky hledí spíše k obsahu než k formě. Pro něho zůstane dozajista vždy — až nadejde takový čas — nápadník jeho dcery nevychovaným hejskem a nevycválaným pseudointeligentem, neví-li, co je to pestík a co blizna. Profesor Isidor Bruklínek se též obejde bez různých kamarádů. Profesor Bruklínek nikoho nevyhledává, nikoho nepotřebuje. Je pro něho ctí, že právě on je vyhledáván a že zrovna jeho různí lidé potřebují. Ve sborovně přichází ke svému místu důstojně, vážně a nanejvýš se mlčky ukloní řediteli ústavu, je-li ten zrovna přítomen. I to však učiní odměřeně, aby nezadal svému jménu slavného učenice. Profesor Bruklínek nepotřebuje protekce, nemusí si nikoho předcházet. Ví, co sám znamená, ví, že si zaslouží úcty — promiňte tedy, on nemá zapotřebí nějakého ohýbání hřbetu.

Profesor Bruklínek je soběstačný, jak již řečeno. Necpe se do společnosti, sedí si doma. Nejde do kavárny, aby vyhledával známé, aby s nimi klevetil, aby se s nimi hádal a handrkoval. Ale známi často a často potřebují profesora Bruklínka. Je tu na příklad doktor Poš, vytáhlý dlouhán, který chodí malinko prohnut v kříži a pochýlen, poněvadž se patrně stydí za svou čahounovitou výšku. A je tu inženýr Pipek, člověk zase malý a uštěpačný. Ti dva se bez profesora Bruklínka neobejdou. Potřebují ho do maryáše. Každou chvíli, skoro to je jednou či dvakrát v týdnu (a málokterý týden se to nestane), přijde jeden z nich pro profesora Bruklínka a láká jej do maryáše. Aspoň na partičku. V kavárně prý už třetí čeká.

Přijde-li doktor Poš, nuže, pak to má aspoň formu. Neboť doktor Poš zazvoní, prohlížeje očima zblízka několika centimetrů horní příčnou naddveňní zárubeň, a uctivě zdraví, shlížeje odevzdaně na milostivou paní profesorovou, která mu vyšla vstříc, s nejhořejšího patra svého tělesného mrakodrapu. Potom se zeptá, je-li pan profesor doma, ač ví, že profesor Bruklínek nemůže být nikde jinde než doma. Ale doktor Poš ví, co je slušnost, a za poptání ho ještě neubude. Zdráhá se jít dále, zůstává ostýchavě v předsíni, a když odněkud vykoukne hlava profesora Bruklínka, zve doktor Poš profesora na partičku velmi obřadně. Profesor Bruklínek si uvědomí svou cenu, svou nepostradatelnost a jme se připravovat k odchodu. Profesor Bruklínek je ve své domácnosti autoritou, nemějte snad obav, že by měl nějaké nedorozumění s paní chotí proto, že jde na licitovaný maryáš.

Jinak je tomu, přijde-li pro něj inženýr Pipek. To je kluk. Kluk, lze opravdu říci bez urážky. Zahvízdá si pod okny, a když se profesor Bruklínek snaží jeho hvízdavý signál ignorovat, křičí inženýr do profesorových oken na celou ulici:

„Profesore! Bruklínku, pojdte na maryáš —“

Je to klukovina a profesor Bruklínek lituje, že inženýr Pipek není žákem jeho třídy. Bylo by možno jej ještě vychovat, obrousit, naučit moresům. Nyní ovšem je to těžko, neboť profesor Bruklínek nemíní se exponovat poučováním nezvedencovým před celou ulicí, v níž bydlí a kde je znám jako vědecká kapacita a autorita prvního řádu. Není člověka v ulici, jenž by ho uctivě nepozdravil.

A proto se musí spokojit konstatováním, že inženýr Pipek je již dost stár, aby mohl vědět, co je slušnost a zvedené vychování. Bohužel však prý stáří nechrání nikoho před hloupostí.

Tehdy teprve se profesor Bruklínek vykloní z okna svého bytu v druhém patře a tváří se rozmrzele. Nevletí přece inženýru Pipkovi do náruče. To neudělá. A tak se profesor Bruklínek zdráhá. Nejdříve pozve inženýra nahoru, ale ten se nechce zdržovat.

„I jen si oblecte kabát a pojdte —“ křičí nehorázně — „práce vám neuteče, ta nemá nohy —“

Profesor Bruklínek je pohoršen nevybíravým vyjadřováním inženýrovým a má tisíc chutí pohrdnout jeho pozváním, nesejít dolů a nejít nikam. Odmítne také někdy, ale tu začne inženýr Pipek dvojnásob naléhat a tak profesor Bruklínek jde. Jde však jen proto, aby skončil tu nechutnou scénu a vyhnul se dalšímu klukovskému pokřikování inženýrovi.

To máte jeden případ. A teď si vezměte takového profesora Kalouska, to je matematik, z ústavu, na němž učí i profesor Bruklínek. Ani tenhle profesor Kalousek nemůže bez profesora Bruklínka být. Potřebuje ho zase k šachům. Profesor Bruklínek umí všechno. Za mladých let byl i tenisovým championem, fenomenem (a to ještě nebyl tenis tak známý, takže to je tím větší předností profesorovou) i kulečnickovým matadorem. Nyní je stejně dobrým šachistou a profesor Kalousek to s ním projíždí, jedna radost! A je to, prosím, matematik! Ten by mohl vítězit pouhým propočtem pravděpodobnosti. Profesor Bruklínek je jen přírodopisec, ale má větší kvantum šachové fantasmie než devět matematiků. Snad proto si profesor Kalousek chodí ustavičně a skoro se zoufalou umíněností pro profesora Bruklínka (jsa nadržěn stem variací různých otevření a tisíckrát si říká, že se neukvapí, že bude hrát vědecky a že „toho pestíka“ roznese), protože věří, že nyní už se musí karta obrátit a vyhrávat začne on. Podaří se mu jednu, dvě partie zremisovat, ale když se toho nejméně nadá a když myslí, že je na cestě k vítězství, ohlásí profesor Bruklínek třítahový mat. A profesor Kalousek má co dělat, aby ten třítahový mat našel. A k čertu, hle ho, rošťáka, tady je! Doopravdy! Potom hrajte s takovým pestíkem, s takovou bliznou!

Kdykoli přichází profesor Kalousek pro profesora Bruklínka, zírá na něj už z dálky zpod svých brýlí se zlatou obrubou podezřívavě: Dáš se dnes porazit? Nedáš? Přemohu tě? Nepřemohu?

„Račte dál, pane kolego —“ zve obyčejně profesor Bruklínek matematika obřadně dovnitř bytu — „obleknu se a poněkud upravím a hned souřadně s vámi odejdu —“

Takto je profesor Bruklínek nepostradatelný zase profesoru Kalouskovi, matematikovi, který si pro něj chodí zrovna tak jako doktor Poš nebo inženýr Pipek. A nezřídka se stane, že profesor Bruklínek hraje šachy a je zván k maryáši nebo se zrovna „točí“ na skvělou kartu v maryáši, když si k němu s povzdechem přisedne profesor Kalousek, dívající se vyčítavě na hazardování časem, který by mohl být využitkován skvěle několika partii šachů.

Takhle bychom mohli pokračovat. Ale doufáme, že po těchto příkladech je vám úplně jasno, jak nezbytný je všem svým známým profesor Bruklínek. A jak sám se obejde beze všech. Ještě se nestalo, aby profesor Bruklínek si zašel sám pro matematika, kolegu Kalouska, a požádal jej o partii šachů. Dobře, nepřijde-li Kalousek, nemusí profesor Bruklínek hrát šachy. Nebo zrovna tak se zřekne maryáše, nedostaví-li se k němu doktor Poš či inženýr Pipek. To je pravda, mnohdy se profesor doma svrchovaně nudí a šel by hned někam, ať už na šachy či na maryáš, ale nikdo pro něho nepřichází a profesor Bruklínek je příliš hrdý, příliš sebevědomý a příliš věren svým zásadám, než aby si pro některého partnera zašel. Bojí se jít na procházku, aby nepropásl okamžik, kdy jej přijdou lákat a kdy vymlouvaje se na práci bude se zdráhat, ale kdy konec konců se dá přemluvit. Raději si vytáhne žolíka a hraje sám tak, že rozdává čtyřem hráčům karty a obcházeje stůl hraje za každého nepřítomného a neznámého hráče, což je hra neobyčejně zajímavá při vrozené spravedlnosti a objektivnosti profesora Bruklínka, neboť prohraje-li profesor Bruklínek na svém místě, vidí, že se vlastně obehrál sám. Anebo vlastně neví, kdo z neznámých spoluhráčů jej (v podstatě) přebral. Tak spravedlivý je profesor Bruklínek, že hned z prvopočátku hry určí, na kterém místě sedí sám a kde sedí partneři, a toho pořadí míst nezmění, ani když mu padá pořád špatná karta. Neboť žádným podplatným úskokem si nikdy lepší kartu nepodhodí.

Nudí se leckdy při této hře, ale mnohdy zůstane přece jen při ní, poněvadž každý den není u jeho kamarádů nálada ani pro maryáš ani pro šachy. Leč aby se profesor Bruklínek sám vypravil pro některého z nich, ne, k tomu — jak jsme již řekli — se nesníží.

Dává to také mnohdy najevo svým přátelům. Vznikne-li spor při kartách nebo při šachu pro „pjes tušé“ (jak vyslovuje matematik), urazí se Bruklínek a říká:

„Prosím, nemusíme spolu hrát! Já se obejdu bez společnosti, já pro nikoho nechodím, já nikoho do kavárny nelákám, já tu nemusím být, já také nehledám kamarády a já bez vás budu moci žít. I bez vás, doktore —“ obrátí se případně na obřadného doktora Poše, jehož je nutno si nejméně vážit pro uhlazenost jeho zjevu i chování.

A své mnohonásobné „já“ zdůrazní profesor Bruklínek tak důstojně, že každému zajde chuť, aby oponoval.

Zrovna tak upiatě a řekl bych: téměř vznešeně umí se chovat profesor Bruklínek doma vůči své rodině, cítí-li se něčím dotčen. Paní profesorová již zná svého chotě a vyhýbá se, jak jen může, tomu, aby ho něčím rozčilila a způsobila tak, že by profesor Bruklínek chodil celý týden „se zavěšeným nosem“. Přes to se nevyhne karambolu, poněvadž přijde-li profesor Bruklínek rozmrzelý bůhví jakou událostí, nelze ani jinak, než aby jeho nepříjemná nálada vypukla doma. Tu čeká na nějaký impuls jako na boží smilování a v duchu je své ženě vděčen, najde-li nějakou narážkou ventil pro jeho zlost. Buď bohu díky, že mám ženu, těžko by se mi bez ní žilo, na koho bych si spouštěl hrůzu! Spouští-li profesor Bruklínek hrůzu, činí to ovšem odměřeně a svou choť káře jako žáka, který se nepřipravil a kterému musí profesor Bruklínek s největší lítostí napsat „baňu“. Půjde-li to tak dále, budou mít rodiče ze žáka pramalou radost!

Paní profesorová stojí opravdu provinile před vážností svého muže, a třebaže je to jinak dáma jazyka pružného, ohebného a rychlého, varuje se vyprovokovat svou odpovědí nějakou učenou přednášku manželovu. A je na beton jisto, že profesor Bruklínek by si přednášku poučnou nemohl nijak odpustit, kdyžtě by mohla být ženě pro příští časy na prospěch. Ničeho se paní profesorová tak nebojí jako učených přednášek svého muže, jenž ji zastrašuje strašlivými souvětími, mocnými jak jedovatí plazové, svíjející se v těžkých kotoučích a hrozící omotati posluchače a zardousiti jej. Při čemž je profesoru Bruklínkovi jedno, má-li přednášet o škodlivosti prachu na deskách knih, ležících na stole, nebo o neužitečnosti úklidu školních rukopisů, které musí na stole ležet bez pohnutí a bez vyšších zásahů tak, aby ani růžek kteréhokoli lístečku nebyl pohnut, či má-li pronést užitečnou nabádavou řeč o jakémkoli jiném aktuálním tématu.

Mimo tuto dámu, jež je jeho chotí, má profesor Bruklínek ještě syna a jen pro soulad a symetrii také dceru. Paní profesorová je dáma oválné tváře s malinkou bradavičkou nad pravým ouškem, pečlivě zakrytou vlasy. Je to paní ještě plná energie, dosti štíhlá, jak tvrdí sama, avšak přitloustlá a dyšná podle mínění lidí. Abychom mluvili pravdu: paní profesorová se opravdu udýchá do schodů, zvláště uvážíme-li, že musí běhat po schodech do druhého patra i několikrát denně. A paní profesorová také není už žádná mladice, to prosím, bez urážky. Ale je dosud čilá, tato blondýnka, jdoucí s dobou jak v módě šatů tak ve způsobech ženského tělesného zevnějšku.

Ostatně má-li paní profesorová syna septimána a dceru kvintánku, co, prosím, chcete víc? Syn je na tom o tolik lépe než jeho sestřička, že slyšel aspoň o dvě stě odměřených kázání otcových více než dívka, na niž všechny tyto přednášky o vztahu dětí k rodičům a o úkolech mládeže za dnešních časů ještě čekají. Budou jen potud jiné, že zatím co synovi se zdůrazňovalo „zvláště pokud se týká mladíků“, bude u dcery kladen důraz na „zvláště pokud se týče dívek“.

Tu bychom tedy měli celou rodinu pana profesora Bruklínka. A abychom byli důslední i v obřadnosti páně profesorově, znovu vám, vážení čtenáři, pana profesora představujeme:

Tuhle je, prosím, vážení čtenáři, pan profesor Isidor Bruklínek, přírodopisec — a tohle zde jsou, pane profesore, vážení čtenáři.

Těší mne, dámy a pánové.

Potěšení na naší straně, pane profesore.

Nuže, pokračujme v díle.

Pošta profesora Bruklínka nebyla obsáhlá, to ne. A proto si profesor Bruklínek velmi vážil každého dopisu, který mu byl doručen. I tiskopis došel vážnosti v jeho očích, byl-li adresován jemu. Ovšem musel být adresován správně, neboť nebylo-li tomu tak, našel si profesor Bruklínek tužku a opravil chybu ve svém jméně a vůbec adresu doplnil správnými údaji. Nevadí, že tiskopis i s vadnou adresou profesoru Bruklínkovi došel, to byla jen náhoda, je nutno a v zájmu dopravy, aby adresa byla správná. A nebyla-li taková včas, ať je aspoň dodatečně!

Pokárav nedbalost odesílatelovu, profesor Bruklínek obyčejně potom se vší vážností, jaké je schopen, otevře tiskopis nebo dopis či co vůbec přišlo. Netrhá zběsile, zbrkle a ztřeštěně dopis jako potrhlý šéf obchodu, dychtivý objednávek, nevrhá se na dopis s plamennou nedočkavostí milence ani s prudkou krvelačností klamaného a podezřívavého manžela — ne, nic takového. Otevře list uctivě a usednuv pohrouží se do jeho studia. Pakliže je obsahem tiskopisu nějaká žádost o dar (zpravidla jiné tiskopisy profesorovi Bruklínkovi ani nechodí) a je-li sem přiložena složenko, nepřelítne to vše profesor Bruklínek pohrdavýma očima, jak by to učinil obchodník, který nechce být takovými věcmi obtěžován, neboť má na dveřích nápis, že žádosti o dary a subvence odmítá; zrovna tak nezačne profesor Bruklínek láteřit, snad proto, že si tu někdo dovoluje na něj přicházet s něčím takovým, nýbrž věnuje prostému tiskopisu pozornost. Přečte jej úplně celý a potom zresumuje v hlavě jeho stručný obsah. Prohlédne složenko, přečte jméno a heslo, na niž je vystavena, a všimne si čísla šekového účtu. Aha, účet mají v Brně, nikoli v Praze, řekne si. A teď zase: profesor Bruklínek znovu složí obsah tiskopisu i se složenkou do obálky, znovu se podívá, zdali už je adresa správná, chopí se červené tužky, napíše na obal nulu nebo slovo „nic“ a uloží tiskopis do pošty již vyřízené. Takhle zachází profesor Bruklínek se žádostmi. Nedá sice žadatelům nikdy nic, ale uloží tiskopisy pozorně do pošty, a z toho mají odesílatelé jistě pohnutou radost. Profesor Bruklínek není takový, aby s klením a spíláním mačkal tiskopisy a házel je na podlahu, znečišťuje si takto byt chuchvalci papíru. Profesor Bruklínek ukládá všecky takto odmítnuté žádosti, aby se k nim snad jednoho dne, po čase, vrátil a přece jim vyhověl. Je to svrchovaně nepravděpodobné, ale prosím vás, za dnešních časů je možné, abych to tak odvážně řekl, všecko. Konečně, potom už bude termín oněch žádostí jistě dávno

propadlý, leda že by tu šlo o žádosti, přicházející každoročně s železnou pravidelností vánoc, Nového roku a velikonoc.

Řeknete snad: pořád profesor Bruklínek sem, profesor Bruklínek tam! To je toho! Nikoli, neříkejte to, není to jen tak. Právě na takových maličkostech poznáte charakter člověka. Zde ovšem vám byl představen muž, celý muž, hotový muž. Takhle tento muž jedná s pouhým tiskopisem. Nyní uvažte, že přijde lístek se sdělením. Ten lístek je pozorně přečten a výslovně zapamatován. Je-li to ke všemu ještě pohlednice, kterou poslal profesoru Bruklínkovi z výletu nebo z dovolené někdo známý, tu se neobejde ta věc pouhým přečtením pozdravu. I datum a místo je zaznamenáno v paměť a nejen to: profesor Bruklínek vytáhne svůj školní notýsek a tam je ihned zaneseno, kdo, kdy a odkud lístek profesoru Bruklínkovi poslal. Neboť profesor Bruklínek se musí revanžovat, a tu je záhodno, aby se revanžoval stejně. Nesmí poslat lístek z větší vzdálenosti či s méně vřelým pozdravem, než dostal.

Když potom tohle je odbyto, ještě není pohlednice založena, naopak: profesor Bruklínek se jí chopí a přivolav ženu, syna i dceř, poví jim, kdo poslal rodině pozdrav a odkud. Potom je obsah lístku přečten a prodiskutován. Pak vezme profesor Bruklínek lístek do pravé ruky, mezi palec a ukazováček, a drží jej tak, že obrázek je odvrácen od jeho těla, k němuž je lístek natočen popsanou stranou. Žena, syn a dceruška stojí v řadě, a tu profesor Bruklínek projde podél této řady a přiblíží očím každého v řadě na stejně dlouhou dobu obrázek lístku, jako to činí ve škole, když jda podél lavic ukazuje žákům obrázek cizokrajné byliny. Takto se rodina obeznámí s tím, co lístek představuje, slyšíc při tom vysvětlování páně profesorovo:

„Tento lístek je z Hradce u Opavy. Toto město je znamenité tím, že tam jaterníky rostou úplně divoce, a to zvláště krásné exempláře. Tam lze naléztí též místa, hustě zarostlá puškvorcem, který tam je div ne nejhorší plevelí, jak hojně se tam vyskytuje. Myší ocásky tam rovněž nejsou vzácné, a co mne zvláště překvapuje, je ta pozoruhodnost, že jsem se tam setkával v přírodě i s nepěstovanými, divokými kosatci. Bylo kdesi napsáno, že se tam našla i jistá odrůda kaktusovitých, ale tohle odvážlivé tvrzení nebylo nikdy nikým doloženo, takže já je právem pokládám za přehnané.“

Někdy toho věděl pan profesor mnohem a mnohem více a každopádně vypověděl všecko.

Takhle tedy si tento pán vážil vzpomínek svých známých.

Přišla-li mu sem tam nějaká kniha, prohlédl ji a prolistovav vrátil ji odesilateli. Byly sice časy, kdy si profesor Bruklínek takové zásilky nechával, aniž by použil příkládaných složenek k placení. Myslíl si, že lidé nebudou a nemohou chtít po něm peněz za věci, kterých nikdy neobjednal ani neměl v úmyslu objednat. Ale profesor Bruklínek se tu spálil, neboť jedno nakladatelství upomínkami advokátními a pohrůzkami žaloby vymohlo zaplacení všech knižních zásilek, které si profesor Bruklínek ponechal. Proto profesor Bruklínek nyní knížky vracel, až na mimořádné

případy, kdy se domýšlel, že jako intelektuál a inteligent musí také zaplatit svou kulturní daň. Tu pak si jednu knihu ponechal a zaplatil ji. Svědomí mu takto nemohlo nic vyčítat.

Jak se profesor Bruklínek obíral dopisy, těmito králi docházející pošty, o tom si dovedete učinit jistě aspoň chabou představu, znáte-li jeho způsoby při jednání s pouhými tiskopisy a pozdravnými pohlednicemi.

V životě školy a pošty ubíhal takto čas profesora Bruklínka. Ranní poštu profesor Bruklínek nedostával přímo, neboť před jejím příchodem mu bylo odejiti. Přišlo-li co ráno, přivítala profesora Bruklínka manželka o poznání slavnostněji a hlásila mu, že na psacím stole je pošta. Pošťákovi, dostavil-li se odpoledne, chodil profesor Bruklínek majestátně otvírat sám, přijímaje vlastnoručně se vzezřením ministra, právě jmenovaného, co mu pošťák podával.

Byl krásný den horkého červnového podletí, kdy se také profesor Bruklínek vracel v poledne ze školy, těše se té chvíli potají (aby to ani žáci ani ředitel ústavu nemohli vytušit), že už se blíží konec té dřiny a že nastane doba oddechu.

Tu jej přivítala manželka:

„Na psacím stole máš poštu —“

„Připrav oběd až za čtvrt hodiny —“ rozkázal v odvetu profesor Bruklínek, ubíraje se do pracovny krokem tenora, vstupujícího na podium koncertní síně.

Vkročiv do pracovny viděl profesor Bruklínek na lesklé ploše psacího stolu dopis.

Dopis tedy dokonce! Žádný tiskopis! Ne jenom lístek! Nýbrž dopis.

A rázem, intuicí snad, ale na první pohled poznal profesor Bruklínek, že to není dopis jen tak obyčejný, nýbrž že to je dopis důležitý, patrně vzácného sdělení.

Vzal jej do ruky. Pozorně a opatrně. Ten dopis neměl známky. Bylo tam červené razítko Praha 31 a datum 12. 6. 1936. To znamená, řekl si profesor Bruklínek, že dopis byl odeslán včera, dne 12. června roku 1936 z poštovního úřadu číslo 31 v Praze. Mimo toto razítko byl tam ještě stejně červeně vyražený znak s nápisem „Československo“ a s číslem 0'60. To znamená, že tento znak zastupuje známku. Místo známky si pošta takto započítává částku, již jí odesílatel patrně zatím zůstane dlužen. Je to tedy asi doručeno zatím tak říkajíc na úvěr. A odesílatel je též ihned znám, aniž bylo nutno obracet dopis na rub a hledat zpětnou adresu. Neboť mezi razítkem data a znakem známky je ještě jedno červené razítko. Toto třetí červené razítko představuje dvě anténní věže, spojené drátem. Mezi oběma věžemi je vidět panorama Hradčan a na úpatí tohoto panoramatu i těchto anténních věží je nápis „Radiojournal“. Je tedy jisto, že dopis posílá profesoru Bruklínkovi pražský Radiojournal. Nad antenami je i číslo 0265, které značí patrně pro poštu řadový počet zásilky Radiojournalu, a jak už je dnešní doba výtěžká a hmotářská, je

mezi razítky, zrovna pod oním znakem ještě agitační heslo: „Staňte se účastníkem čsl. rozhlasu!“

Tohle všecko postřehl jedním cvičeným pohledem — rychleji, než to můžeme zaznamenat — profesor Bruklínek a všiml si i toho, že jeho adresa je do poslední písmenky správná, zrovna taková, jako by ji nadiktoval sám pan profesor Bruklínek. Přece však se objevila tužka v prstech profesora Bruklínka, a tato tužka energicky škrtila písmeno „l“ ve zkratce „čsl“ ve jmenovaném již agitačním hesle. Neboť profesor Bruklínek byl zastáncem zásady — a tu zásadu vštěpoval žákům navzdor profesoru historie, který zastával stanovisko uvedené agitační věty — že zkratka pro slovo „československý“ je „čs.“ a nikoli „čsl.“

Po této opravné a očistné akci obrátil profesor Bruklínek dopis na rub a četl tam tuto zpětnou adresu: Radiojournal, československé zpravodajství radiotelefonické, společnost s r. o., Praha XII, Fochova tř.

Když už držel tužku v ruce, připsal k této zřejmě neúplné adrese: číslo 12.

Ale teď již nemohlo být pochyb, že profesoru Bruklínkovi píše Radiojournal.

Profesor Bruklínek sáhl po řezátku a poněkud rozechvěle, přece však dosti energicky vzácný dopis rozřízl.

Vytáhl zevnitř malou čtvrtku papíru, kterou prohlédl zběžným, zvědavým pohledem. Ihned spatřil, že na poboční levé straně je vedena od shora dolů tlustá čára. Ležmo (kolmo k písmu v dopise) byla natištěna — ale výrazněji — táž zpětná adresa: Radiojournal, československé zpravodajství radiotelefonické, spol. s r. o., Praha XII, Fochova třída. I sem tedy jedním tahem vepsal profesor Bruklínek číslo: 12.

V pravém rohu malého dopisu bylo udání: Telegramy: Radiojournal, Praha. A pod tím: Telefony č. 532-62, 532-63, 500-06.

V levém rohu dopisu, hned od tlusté čáry, oddělující nápis firmy od dopisu, bylo pod rozkazem „Při odpovědi uveďte vždy“: v natištěném obdélníčku udáno: Zn. Lp/a. čís. 09709.

Profesor Bruklínek vytáhl v té chvíli svůj školní notýsek a poznamenal si datum dopisu a celou uvedenou značku. To pro případnou odpověď.

Na to následovalo datum, znovu kompletní a správná adresa profesora Bruklínka a jakési říkání.

Pod říkáním bylo: V dokonalé účtě: Razítko Radiojournalu a dva podpisy, evidentně šifrované a nesrozumitelné, protínající razítko.

Razítko znělo stejně jako zpětná adresa a profesora Bruklínka potěšilo z té duše, že i číslo Fochovy třídy je tu správně udáno. Razítko bylo tedy úplné a nevyžadovalo oprav.

Po všech těchto zjištěních obrátil profesor Bruklínek svou pozornost k obsahu dopisu.

I četl:

Vážený pane profesore, četli jsme ve „Vesmíru“ Vaše poutavé a zajímavé články o přírodě v zimě. Byli bychom Vám velmi povděční, kdybyste byl ochoten napsat a proslovit pro Radiojournal několik navzájem souvisejících přednášek na téma: Příroda v létě. Vyprošujeme si Vaši brzkou odpověď, jste-li ochoten nám vyhovět, abychom se případně mohli dohodnout o rázu a pořadí přednášek.

Potom přišlo ono již svrchuřečené „V dokonalé úctě“ s razítkem a hieroglyfy podpisů.

První, co profesorem Bruklínkem proniklo jako velká, silná vlna, byl zvláštní pocit. Bylo to vědomí: V Radiojournalu čtou Vesmír! V Radiojournalu čtou mé články! V Radiojournalu vůbec čtou!

Teprve pak se profesor Bruklínek roztřásl.

Nyní musíme na krůček odbočit. Jen abychom vysvětlili tu záležitost s články. Dosud to bylo tajemstvím, ale nyní, když už to prasklo, nebudeme se s tím ani my skrývat: Profesor Bruklínek skutečně psával články a vědecká pojednání do různých časopisů, zejména do „Vesmíru“. A poněvadž se říkalo, že má smysl pro beletristický tón, pro zábavnost formy, pro svěžest podání, stávalo se, že i ten či onen nevědecký časopis přinesl sem tam nějaký článek páně profesorův nebo aspoň excerpt z toho článku. Jednou i jeden večerník citoval z „Vesmíru“ zajímavé tvrzení profesora Bruklínka o masožravých rostlinách, které prý si nejlépe pochutnávají na smažených řízcích. (Vyžadují však k nim okurkový salát.) Proti takovému falšování a dryáčnickému zkreslování svých výzkumů a pokusů musel tehdy profesor Bruklínek co nejenergičtěji protestovat.

Tolik tedy po pravdě o literární činnosti profesora Bruklínka. Vida, nyní jeho jméno proniká, dostává se až do Radiojournalu! Profesor Bruklínek bude vážen, bude slavný!

Trvalo delší chvíli, než se profesor Bruklínek z radostného překvapení zotavil natolik, že mohl zavolat k sobě rodinu. Rodina, která čekala již dychtivě na oběd, tu byla ve vteřině, aby zbytečně oběd neodдалovala.

Matka, syn a dcera stanuli v řadě u dveří.

Profesor Bruklínek vzpažil šikmo nahoru obě ruce. Zářil ve tváři a vzkřikl nadšeně:

„V Radiojournalu o mně vědí —“

Zírali na něj nechápavě, a tu k všeobecnému úžasu podal profesor Bruklínek bez obvyklých formalit dopis své ženě. Bylo to tak vzrušující a tak úchvatné, že i syn i dcera porušili řád, a místo aby v pořádku jak obvykle vyčkali, nahrnuli se k matce a četli zároveň s ní. Bylo slyšet trojí polohlasité mručení.

Nyní zvedli zrak. Nejdřív syn, který nejrychleji chápal, pak dcera (která už pomýšlela na jídlo, majíc hlad), a nakonec paní profesorová, jež nechápala vůbec nic ani po přečtení listu.

„To znamená? —“ pronesla tázavě.

„To znamená —“ zajásal profesor Bruklínek — „že budu mluvit do radia —“

„Tatínek bude mluvit do radia —“ řekly děti se zanícením.

„A vy mne budete poslouchat —“ výskal profesor Bruklínek jako děcko, jako ten nejzpuštější septimán, jako ten největší výtržník v kvintě, která byla nejrošťačtější třídou profesora Bruklínka — „budete mne poslouchat a řeknete mi pak, jak jsem se vyjímal —“

Zírali na něj obdivně, zatím co pokračoval:

„Tisíce lidí mne budou poslouchat a možná, že desetitisíce, a dokonce dost možná, že statisíce —“.

„To je něco úžasného —“ podotkla paní profesorová — „tak ty půjdeš do radia —“

„Ano —“ potvrdil profesor Bruklínek — „protože já tuhle nabídku přijmu —“

To již držel ve svých třesoucích se rukou list, jež opět odňal své choti.

„A jak tě budeme poslouchat, tati“ — tázala se naivní dcera profesora Bruklínka poněkud všetečně — „když nemáme doma radio —“

Profesor Bruklínek se na chvíli zarazil.

„Koupím aparát —“ rozhodl se v zápětí resolutně. A tišeji dodal:

„Vezmu jej na splátky. Ale musíme jej mít. Abyste mne slyšeli. A já chci, abyste mne slyšeli. A já chci, abyste mne poslouchali doma a nikde jinde. Nebudu zde přítomen, a přece tu budu hovořit, přece tu budete slyšet můj hlas, jako bych tu byl. Zítra půjdu — ne, ještě dnes, hned po obědě, půjdu kupovat ten přístroj — půjdeš se mnou —“ pokynul synovi.

Vrcholné vzrušení ovládlo rodinu profesora Bruklínka. Zmocnil se jí zmátek, rodina podlehla desorganisasi, byla přivedena úplně z míry. Profesor Bruklínek byl na výsost rozčilen. Nikdy v životě nebyl tak rozčilen! Sotva mohl jíst, jak se chvěl.

Stal se to veliký převrat toho dne v domě profesora Bruklínka.

KAPITOLA DALŠÍ, V NÍŽ LÍČÍME ŠŤASTNÉ DNY PROFESORA BRUKLÍNKA

Posbírav veškeré své vědomosti o radiových přijímačích, shledal se profesor Bruklínek lehkým. Bylo mu určeno dát se zahanbit vlastním dítětem. Neboť jeho syn, pochopiv, že otcův úmysl koupit radioaparát je zrovna tak vážný a nezlomný, jako náhlý a nenadálý, ihned zvážil otce a prohlásil, že bude jeho, synovou, septimánovou povinností přispět otci radou i pomocí, jinak by bylo rodinné jmění podstatně ztenčeno chybami, jichž by se tatínek dopustil, a zlovůlí lidí, kteří by otci vstřčili první lepší aparát, jaký by byl po ruce, i kdyby to byl nejhorší brak.

A tu se ukázalo, že syn je vzdělán v tom směru téměř úplně odborně a že profesor Bruklínek tu má co činit s individuem, které strčí do kapsy leckterého profesionála-prodavače radiopřístrojů. Bylo to až nápadné, jak ostře se odlišovaly chabé synovy znalosti přírodopisné od jeho skvělých vědomostí o radiu.

Rozhovor byl zahájen se strany synovy výzvědně. Takto, neboť syn právem mohl předpokládat, že chce-li otec koupit přijímač, je už rozhodnut pro jeho značku, prošed nezměrnou řadou pochyb a porad:

„A jaký aparát chceš, tati, koupit? —“

Profesor Bruklínek byl poněkud na rozpacích, a nebýt to za tak mimořádných okolností, kdy vlastně vládl v rodině profesorově výjimečný stav a div že tu nebylo pro desorganizaci vyhlášeno stanné právo, byl by pokáral synovu nemístnou zvědavost a odkázal jeho chování do patřičných mezí, střežených tuhou kázní a otcovskou přísností. Teď však pouze zaváhal a odvětil nejistě:

„Nu přece — radiový aparát. Tuším, rozhlasový, takový, po kterém mne uslyšíte —“ snažil se vysvětlovat — „až budu přednášet v radiu —“

„Dobře, tati —“ schválil tuto snahy syn — „ale jakou si vybereš značku? —“

„Značku? —“ pochybnosti a nejistota profesora Bruklínka vzrůstaly — „na tom přece, synu, nezáleží —“

„Záleží, otče, oh, velmi záleží —“ mluvil syn tónem profesorským, s přesvědčivostí dospělého — „to je přece hlavní —“

„Je důležité —“ mínil otec — „aby to dobře hrálo, a nic jiného tu nerozhoduje —“

„Ano, to je právě to —“ vypíal se vítězně syn — „a právě jen dobrá značka tu zaručuje poslech a výborný přednes —“

„Totě zajímavé —“ otec zřejmě kapituloval: „A jakou značku ty bys měl na mysli, kdybys byl v mé situaci a chtěl by ses rozhodnout —“

„Mé znalosti jsou jen povšechné —“ děl syn skromně, jak se to naučil v septimě při odpovědech matematických — „neměl jsem dosud praktických příležitostí blíže vyzkoušet všechny vedoucí značky a všimnout si podrobně jejich přerůzných předností, případně najít jejich nedostatky. Ale pokud vím, otče, jsou tu značky

Telefunken, Philips, z cizích značek pak zejména ještě uznávaný a doporučovaný Eumic, Hornyphon, Mandée atakdál. Zejména obě poslední jsou doporučovány, pokud jsem byl účasten posudků, pronášených ve třídě, zvláště protože se od nich dá dobře odladit Praha a že nejsou příliš citlivé na poruchy —“

Potichu se sice obdivoval synovým znalostem, nahlas však zaprotestoval, reaguje jen na poslední slova:

„Stroj však musí být citlivý! —“

„Leč nikoli na poruchy —“ usmál se syn jemně — „neboť to by znamenalo, že při sebemenších atmosférických poruchách by ti aparát škvřel a praskal jako hromobití. Takový poslech pak je nepřijemný a nikterak lahodný! —“

Otce profesora se zmáhal zmatek nad všemi těmito hlubokými pravdami, získanými zřejmě na základě bohatých životních zkušeností, a přemáhala jej již nejistota z přívalu takové hromady záhadných značek. Neboť rozhodnuv se, že si koupí radioaparát, pomyslí nejvš, že přijde do obchodu, který se takovými záležitostmi obírá, a řekne: Prosím jeden radioaparát. Načež příručí mu zabalí jeden přístroj a zeptá se: Račte ještě něco? Nikoli, poděkuje profesor Bruklínek, pro dnešek to stačí. Tu příručí cvrnkne na kontrolní pokladnu, podá lísteček a věc bude odbyta. Takhle si to představoval profesor Bruklínek, ale věc od počátku se zdála komplikovanější. Měnila se v hotový obřad. Bude nutno dlouho se rozhodovat mezi značkami, bude třeba potom přístroje zkoušet a nakonec vybraný aparát instalovat. To není jen jako koupit si za tři pepře, napadlo profesoru Bruklínkovi, a tím si pan profesor uvědomil vážnost situace.

Ihned věc zrekapituloval a po profesorsku si všecko, s čím jej syn právě obeznámil, roztřídil. Tu pak pronesl:

„Jak se mi nyní jeví jasným, nezbyvá než zásadně se rozhodnouti pro jednu z pěti značek přístrojů, jež jsi mně vyjmenoval a jež si jistě ještě pamatuješ —“ (Tak profesor Bruklínek hleděl zamaskovat okolnost, že značky mu za tu chvíli vyprchaly z paměti.)

„Anebo mezi desítkou značek jiných, jejichž jména jsem ani nevyslovil a s nimiž ani nejsem úžeji obeznámen —“

Ted' vykulil profesor Bruklínek přísně zrak:

„Ty mi patrně chceš nějaké značky zatajit a předkládáš mi značky jen sobě oblíbené. Nebo mne snad —“ a nyní se vztyčil ve vší své profesorské přísnosti — „chceš, synu, hanebně ošálit a uvrtat na značku špatnou, aby ses mi pomstil, že jsem tě onehdy potupil před třídou, posadiv tě a dav ti nedostatečnou, když jsi mně nedovedl říci, co ví každý primán, totiž do jaké čeledi a podčeledi patří ptakopysk. Ne, varuji tě, synu, pamatuj, varuji tě! —“

Profesor Bruklínek vypadal majestátně.

„Kdepak, otče, bych se opovážil! Ctím tvé šediny, ujišťuji tě při všech výborných svého příštího vysvědčení. Ať nemám jedinou výbornou, lhu-li! Je konečně i v mém zájmu, abych ti poradil bez falše a upřímně, neboť kdo jiný bude náš příští přístroj nadšeněji poslouchat než já? —“

Tahle spontánní přísaha, vytrysklá z nejhlubšího dna srdce, profesora Bruklínka přesvědčila. Znal svého syna, svou krev, a věděl, že tentokrát mluví pravdu. Zejména odvolává-li se právě na svůj zájem.

„Nuže, pak —“

Ale syn chápal, co otec chce namítnout, a pokračoval:

„Nemluvil jsem o všech značkách jen proto, že všechny neznám zrovna dobře, a pak též z toho důvodu, že mnohé z nich nepřicházejí v našem případě ani v úvahu. Jak víš, drahý otče, letošní a loňská devisová opatření ztížila a namnoze i docela znemožnila dovoz přístrojů cizích značek k nám. A pohříchu i dobrých značek. Tu pak nelze mi nijak než vybrat z toho, co nám mohou v nejlepším případě u nás obchodníci předložit. Chápeš a věříš, otče a rodišti můj, že jedním s tebou poctivě a s hledím otevřeným —“

Profesor Bruklínek byl uspokojen, syn jej překonával.

Tak a podobně pokračoval zajímavý a důležitý rozhovor, který se v další chvíli změnil v rodinnou radu, již se zúčastnila i paní profesorová a dcera kvintánka, ta, aby kazila utěšený průběh porady poznámkami, naprosto neodbornými a začasť směšnými, ona pak, aby neustávala poznamenávat, že s takovou drahou věcí se nyní nepočítalo a kde prý se na to vezme.

Tu bylo opět na synovi septimánovi, aby z tohoto bludiště rodinu vyvedl. V hovoru postřehli brzy všichni, že nebýti syna, stanou se trosečníky na netušeném úskalí, které se před nimi ze dna vyzvedne, a tak se teď stále obraceli k septimánovi jako k lodivodovi, povýšivše jej svým mlčenlivým uznáváním vůdcovství spontánně na kapitána rodiny v této příhodě. Syn vzal na sebe se vši vážností svůj úkol a vida, že se tré párů očí obrací v úzkostech k němu, když obavy matčiny — a jistě ne obavy bezpodstatné, neboť matka jako úřední pokladník rodiny je po této stránce se stavem věcí nejbližší seznámena — nabývají v několikerém zvolání konkrétních forem, ujal se slova, které se vbrzku stalo utěšlivým.

„Podívejte se —“ pravil v proudu řeči mezi jiným — „dnes se tolik v obchodech neprodává jako za jiných, lepších a blahobytnějších časů našeho národa. Jak vám patrně bude z doslechu známo, všade teď vládne — a zejména v obchodním životě našem — stagnace a krise. Je-li tomu tak — a pohříchu je! — nuže, potom obchodníci činí vše možné, aby se aspoň udrželi se svým obchodem trochu v chodu. Tu ovšem vycházejí svým zákazníkům vstříc, jak jen to zákon dovoluje. Až budeš, otče, kupovat přístroj, buď jist, že se o tebe budou obchodníci prát. Jeden ti bude nabízet podmínky lepší než druhý a tobě to bude někdy připadat, že ti nakonec

k aparátu ještě něco přidají — nějaký menší peníz na příklad — jen aby sis jej vzal —“

Otec se mírně usmál nad synovou naivností a pochybovačně podotkl se sotva znatelnou výtkou:

„Nepřeháněj, synku! —“

Ale poněvadž syn dosud neodpověděl na hlavní pochybnost matčinu, upřely se na něj znovu oči všech pozorných přítomných.

„Nuže, chci jen říci —“ pokračoval syn bez překotného chvatu a s rozvážnou pomalostí septimánů (při zkoušení dějepisu), „že obavy toho druhu, jako by koupě radioaparátu byla pro nás momentánním, zdůrazňuji: momentánním...“

Otec přerušil nedůtklivým gestem proud synovy řeči a řekl:

„Můžeš vyslovovat momentánním —“

Ale syn byl příliš zabořen do chodu svých myšlenek, nebo to mělo jinou příčinu, ale vypadalo to jako vzpoura proti řádu profesora Bruklínka, když syn pokračoval (otec již neměl odvahy přerušit synovu řeč vida septimánovu zřejmou superioritu):

„... pravím momentánním zatížením, že tyto obavy jsou bezpodstatné a řeknu: naprosto liché. Je totiž jisté nad slunce jasněji, že každý obchodník nám dá svůj aparát na dluh —“

„Na dluh!“ vykřikli jedním hlasem — „hrůza!“

„Abyste rozuměli —“ utišil je syn pohybem ruky a na jeho rtech seděl mírný úsměv, jenž je utěšoval a uklidňoval — „na aparát, který si vezmeme, je při nejmenším nějaký čas záruka. Některý obchodník dává takovou záruku až na půl roku. A po tu dobu nechce od svých zákazníků peněz. Až osvědčí-li se aparát, uzavře se koupě. Můžeme tedy aparát zaplatit až za půl roku. Nebo si vyjednat splátky ještě dlouhodobější. Mnohde se vezme aparát bezplatně na ukázkou do bytu na čtrnáct dní. Obchodník vám v předtuše dobrého obchodu aparát instaluje zcela zadarmo a po čtrnácti dnech si jej zase odveze, protože vy aparát nechcete, vám prostě nevyhovuje. V dějinách radia jsou známy případy, kdy si občan takto bral od různých firem aparáty různých značek na ukázkou po celý život, měl stále doma nejlepší stroj, čtyřlampovku obvykle (tato odborná poznámka vyšvihla pozornost posluchačů až k údivu) a nikdy nemusil nic zaplatit, poněvadž vždy včas dovedl obchodníkům oznámit, že mu aparát nevyhovuje. A byli i tak důvěřiví obchodníci, že mu dali přístroj na zkoušku desetkrát po sobě a vydržovali jej takto ze svého jediného krámu celý půl roku, než se tento chytrý zákazník obrátil zase do jiného krámu. A poněvadž stále vznikaly nové a nové firmy, byl ten občan zásobován pořád nejnovějšími modely a vzory a udivoval svou zámožností a skvělou reprodukcí svých přístrojů všechny své známé a celý kruh svých přátel a příbuzných —“

„Jaký to nemrav!“ zvolal profesor Bruklínek, zvedaje paže uděšeně nad hlavu — „Jaká zhýralost, jaká zchátralost mravů, jaká zkaženost doby! Já to vždycky říkal, že dnešní časy skončí fiaskem —“

„Chtěl jsem navrhnout —“ děl syn střízlivě — „abychom podnikli něco podobného, ale vidím, že bych se nesetkal s dostatkem porozumění —“

„Nikdy! Nikdy! —“ vzkřikl dvakrát „nikdy“ profesor Bruklínek tak divoce, jako by se dotkl hada — „K něčemu takovému se nepropůjčím —“

„To by byl totiž nejlacinější způsob —“ mluvil syn s chladnou vypočítavostí — „Mohli bychom přístroj vrátit, až by bylo po tatínkových přednáškách. Výmluvu bychom pro ten způsob vždy našli — a ostatně vzali bychom si aparát docela nezávazně, není-liž pravda? —“

Leč postřehnuv odmítavé gesto a záporný, podrážděný postoj otce, jenž byl raněn v nejcitlivějším místě svého smyslu pro poctivost, obrátil syn list:

„Ovšem, nechcete-li, dámy a otče, nezbyvá než uzavřít obchod reelně. Já si myju ruce. Vypočítávám jen veškeré vhodné eventuality. Avšak máte-li námitky vážného rázu, zakoupíme aparát na dlouhodobé splátky, ujednáme si, že jej koupíme na zaplacení do půl roku, při čemž hotově složíme první splátku. Dnes může výborná značka stát dva až tři tisíce, stačí tedy, položíme-li na dřevo pět stováků a ostatní ponese rukou společnou a nerozdílnou v měsíčních amortizačních poplatcích ve výši nejvýše té částky. To prosím nedosáhne ani výše našich reparačních povinností (touto poznámkou hodlal syn po septimánsku „namíchnout“ otce, ale profesor Bruklínek, pozorně naslouchající synovým propočtům, přeslechl to žíhavé bodnutí) a každý obchodník nám rád přistoupí na tak znamenitý návrh —“

Při tom se syn tázavě podíval na matku a směrem jeho pohledu kráčely i oči ostatních. Nebylo třeba vyslovovat tuto otázku, všechny pohledy znamenaly přece jedno: Snese tento měsíc takové zatížení? Sežene se na první splátku?

Paní profesorová přimhouřila zrak a bylo zřejmo, že váhá, bojujíc těžký boj. Trvalo dlouhou chvíli — která byla pro všechny tři přítomné dvojnásob dlouhá a těžká — než se tvář paní profesorové vyjasnila a než bylo slyšáno rozhodnutí:

„To by snad šlo! —“

Zajásali. Byli zachráněni. Téměř si padli do náručí a objímali se.

Rodinná rada byla oficiálně skončena, ale syn a otec ještě uvažovali o podrobnostech a všech podřadných bodech chystané důležité transakce. Tak hovor plynul a plynul i čas. Ubíhalo vše a uběhla i třetí hodina popolední, po níž se vybral profesor Bruklínek, doprovázen jsa věrným synem septimánem, do města pro přístroj, přijav klidně požehnání manželčino a odvážně se vydav na dalekosáhlou výpravu.

Budiž zaznamenáno již pouze stručně, že koupě byla toho dne vsutku uzavřena. Po podrobných úradách a po zralé úvaze nebylo snad již třeba dlouhé liknavosti při rozhodování, zvláště měl-li profesor Bruklínek po svém boku rádce tak zkušeného, druha zlatem nezaplátitelného, jakým byl v této záležitosti syn septimán. Přes to však prošel profesor Bruklínek mnoho závodů, než našel dobrý aparát a než sjednal podmínky, jaké si přál. Tu však musíme být spravedliví: Profesor Bruklínek nenašel nic a nesjednal nic. To vše pořídil syn septimán. Nebýti toho, koupil by profesor Bruklínek první aparát, který by byl nabídnut. Kolikrát byl již ochoten uzavřít koupi, ale syn jej zmrazil takovým pohledem, že krev v profesorově těle naráz zvolnila tempo svého oběhu.

„Chceš přece čtyřlampovku! —“ usadil otce syn v jednom takovém případě.

„Ale to přece na lampách nezáleží —“ odvážil se tehdy reagovat profesor Bruklínek — „třeba ať to má padesát lamp, jen když to bude pěkně hrát. Nepřekážejí-li ty lampy, tak jich vezmeme raději víc, třeba nějaké náhradní, taková věc se může rozbít, že ano? Nuže, tenhle stroj vypadá velmi poctivě a je naleštěn jako zrcadlo, ten se jistě bude zamlouvat mamince —“

„Bláhovče —“ podotkl pohrdavě syn a dorozuměl se pohledem s prodavačem. Ten mu vrátil pohled svrchovaně lítostivý a od té chvíle si všímal profesora Bruklínka s náramnou účastí, jako těžce nemocného.

Ale konečně byl zásluhou vtipného septimána a rovnocennou vinou neúnavného prodavače jeden aparát vyhlédnut, vyzkoušen a zakoupen. Záloha byla složena, podmínky sjednány.

Profesor Bruklínek byl rozechvěn a zastaviv v jedné chvíli ještě šéfa závodu (zatím co syn rozmlouval s prodavačem, který jej obsluhoval), pronášel jistivě a vlastně ještě více proto, aby byl ujišťován, takováto slova, jež šéf závodu nemohl hned dobře pochopit:

„Aby mně jen bylo dobře rozumět! —“

„Ano, na tom záleží —“ souhlasil šéf závodu tak, aby nic nepokazil.

„Co myslíte —“ hledal profesor Bruklínek šéfův souhlas — „bude mne dobře slyšet z toho aparátu? —“

„Jistě, že ano, garantuju vám to —“ rozohnil se ihned nad svým zbožím obchodník načisto profesionálně a bez niterného nadšení.

„Zdali pak bude ten přístroj vyhovovat mému hlasu? Domníváte se, prosím —“ pokračoval ve svých tajných obavách profesor Bruklínek — „že pro můj hlasový timbr je tenhle aparát vhodný? Bude se v něm můj hlas dobře vyjímat? Mám totiž za to, že na každý hlas se každý aparát nehodí a já hledám aparát především pro svůj hlas. Neměli bychom to vyzkoušet? —“

Tu se šéf závodu začal obávat o zdraví páně profesorovo, ale situaci zachránil opět nenahraditelný syn septimán.

„Otec totiž bude mít několik přednášek v radiu —“ pronesl na vysvětlenou, odstrkuje otce do pozadí — „a tak si ovšem přeje, abychom jej doma slyšeli zřetelně —“

„To bychom, bohužel, nemohli nyní zde vyzkoušet —“ litoval šéf závodu zkroušeně — „to by musel pan profesor promluvit ve vysilací síni, abychom si jej zde mohli poslechnout —“

„Ano —“ vpadl ve chvíli, opět synem nestřežené, do hovoru profesor Bruklínek — „ale to bych já sebe neslyšel a nemohl bych se zde sám kontrolovat —“

„Ale já vám garantuji —“ garantoval opět šéf závodu, již po několikáté — „že budete plně spokojeni. Tenhle aparát reprodukuje přesně každé vzdychnutí. Zakašlete-li, prosím, i aparát kašle, zašustíte-li papírem, i on zašustí. Reprodukuje všechno naprosto věrně. I váš hlas, pane profesore, bude přenesen nejvěrněji, nejpresněji — garantuji vám, buďte úplně bez starostí! —“

Tak ten aparát kašle, on i papírem šustí — ano, profesor Bruklínek byl po tomto ujištění úplně spokojen. Již se ubírali z obchodu, rozhodše se, že si ponесou přístroj sami, aby si jej mohli okamžitě odnést. Tak se rozhodli na šéfovou otázku: Kdy vám máme přístroj poslat?

A zatím, co jim aparát balili, vyjednával přechytralý syn-septimán o to, aby šéf závodu pustil ještě nyní, třebaže se už chýlí k večeru, s nimi mechanika, který by přístroj instaloval. Tak by mohli poslouchat ještě dnes, překvapili by rodinu dokonale.

Šéf se vytácel, ale to neznal septimánskou mimoškolní výmluvnost a přesvědčivost. Po houževnatém odporu musel zavolat instalatéra a poslati jej s profesorem Bruklínkem a synem septimánem.

„Že jste to vy! —“ pravil na konec podle svého železného zvyku, poněvadž právě profesor Bruklínek byl v tomto obchodě po prvé a do dnešního dne šéfa tohoto závodu neznal.

Profesor Bruklínek ovšem těžce nesl přítomnost instalatérovu, neboť se domníval, že tolik též umí sám: postavit skříň aparátu na prádelník a spustit přístroj, aby hrál. Je to přece tak jednoduché, tímhle knoflíkem se otáčí a chytají se stanice. Dobrých pětáctýřicet stanic se chytí! Ale syn-septimán ihned profesora Bruklínka poučil, že je nutno připravit uzemění a zapojit aparát na elektrovednou síť. Později se pořídí i nějaká menší anténa, je to přece lepší než nic.

Tu již profesor Bruklínek mlčel a trýznil se pro svou nevědomost. Neboť v profesorově bytě způsobil instalatér ještě řůzu nepořádku, než byl aparát připraven k použití.

A náhle profesor Bruklínek vyskočil, zvolav svátá jména úlekem.

Neboť aparát zařval, vyjekl, zavyl, zaječel, vypískl, zazuřil, rozběsil se, zasyčel, delší chvíli kňučel, vrykl, zasípal, až konečně to bylo podobné jakýmsi konsolidovaným zvukům, načež se profesor Bruklínek uklidnil.

Bylo třeba ještě to opravit a tohle přitáhnout, tím šroubkem pohnout, onen ustálit, až najednou se linuly z amplionu zvuky nádherné, teskné, vlahé, byla to tangová melodie a dcera-kvintánka se začala vlnit v bocích jako eféb.

„To je —“ řekl mechanik — „Wusterhausen.“ „Wusterhausen —“ opakoval profesor Bruklínek zaníceně — „naše první stanice —“

„Teď si chytíme Prahu —“ rozkázal si resolutně instalatér. Profesor Bruklínek byl by rád lokal ještě Wusterhausen, jak tato prvá melodie, slyšená z vlastního aparátu (ještě nezaplaceného), byla krásná, ale byl jako ochromen, nezmohl se na pohyb či na slovo. A instalatér již natočil Prahu.

„Halo, zemědělský rozhlas —“ bylo slyšet a oznamovalo se, že bude nyní přednáška o užitečném hnojení ledkem. Profesoru Bruklínkovi to znělo jako něžná slova lásky, ale syn septimán ohrnul ret a Prahu rázem a energicky vypial. Mechanik vysvětloval synu-septimánu ještě různé podrobnosti přístroje, ale byl to syn-septimán, jenž mohl spíše poučovat jeho, jak dokonale tomu již rozuměl.

Chytili již asi pět různých stanic, když mechanik se opět vrátil ku Praze.

„Radiojournal Praha vysílá bursovní zprávy—“ uslyšeli a pohoršlivě opět Prahu odladili.

Tu chtěl instalatér seznámit s manipulací také profesora Bruklínka, očekáváje správně, že zpropitné je s to dáti spíše tento muž než syn-septimán. Profesor Bruklínek se přiblížil s očividným zájmem.

„Nikoli, pane profesore —“ odtáhl jej instalatér. „To je pouze amplion, důležitější je zde tohle: to právě je přijímač —“

„Ale nechejte toho —“ podotkl syn-septimán — „to byste tu musil zůstat do rána, než byste to otci vysvětlil, totiž než by to otec pochopil. Já si to už s ním spravím, až bude na to čas —“

Profesor Bruklínek ochotně odstoupil. Byla to hotová revoluce syna náhle vyrostlého proti někdejší strašlivé otcovské kázni a autoritě, ale profesor Bruklínek si to nebral k srdci. Byl to teď naprosto jiný člověk. Člověk šťastný a se vším srozuměný. Spokojený i s tím, že syn mu přerostl přes hlavu a že se sám stal otci autoritou.

Nyní se zase vrátili ku Praze, uslyševše už Vídeň a Pešť i jakousi francouzskou stanicí.

„Zpravodajství Radiojournalu —“ hlásila suše Praha.

„Sakra —“ zaklel instalatér — „tam ale vysílají věci! —“

„To se nedá poslouchat! —“ zasykl syn.

Otec profesor Bruklínek byl sice malinko pohoršen tímto pomlouváním Prahy, ale neodvážil se námitek.

Syn se potom ulebedil u aparátu, a zatím co večer postupoval vpřed, instalatér odešel, obtěžkán zpropitným profesora Bruklínka ve výši, jaké dosud v celém profesorově životě zpropitné nedosáhlo, a rodina profesora Bruklínka „poslouchala radio“.

Syn-septimán točil knoflíky, aparát kvičel a zase hrál, stanice přeskakovala stanici, byla to všeho chuť stanic a oni všichni šťastně seděli a snivě naslouchali.

Nadcházela půlnoc, když se odebrali na lůžka.

Profesor Bruklínek byl tak blažen, že po dvě hodiny ještě neusnul. Dnešek byl můj nejšťastnější den, pravil si. Nyní, pane (pomyslí), propustíš v milosti služebníka svého, dožil-li se toho dne.

Usnul a ve snech poslouchal nebeskou vysílačku. Podařilo se mu chytit harfový koncert svaté Cecilie, chór andělů a přednášku samého předsedy akciové společnosti „Nebe“ o racionalisovaném živení pozemské květeny. Tu se dověděl profesor Bruklínek mnoho užitečných věcí a probouzel se ráno nesmírně rozradostněn. Rozhodl se, že dnešní zkoušení ve škole odloží na oslavu svého štěstí aspoň o den.

Profesoru Bruklínkovi nastaly slavné dni. Žactvo ho nepoznávalo, jak se změnil. Místo přísného profesora byl tu přívětivý pán, zkoušející shovívavě a nabádající jako dobromyslný tatík, nikdy nyní nečinící žákům příkoří a netrestající příkře. Profesor Bruklínek zářil jakýmsi vnitřním blahem, dýchala z něho radostná životní pohoda, zdraví mu sloužilo, žaludek trávil, profesor měl zrychlený oběh krevní a tím i zvýšenou pracovní energii.

Profesorova pracovna byla svědkem mnoha nadšených samomluvných proslovů, jak se profesor Bruklínek učil hlasové intonaci a kadenci větné. Profesor Bruklínek byl v té době hercem, skvělým hercem, nádherným recitátorem, fenomenálním přednášečem. Mluvil do nepřítomného mikrofonu tak náruživě a s tak skvělým přednesem, že nejlepší řečníci světa by se mohli jít schovat.

Několikrát se již profesor Bruklínek pokusil usednout ku psacímu stolu a sumírovat si chystané přednášky. Ale dosud neměla jeho osoba dost klidu, nemohla se pohroužit dost hluboko do sebe a soustředit se k této práci, nejdůležitější v životě, a tak profesor Bruklínek opět vstával od stolu a očekával na jiný den opověděnou návštěvu své přírodovědecké letité paní Múzy. Přece však i takto si mohl poznamenat několik myšlenek pro konstrukci příštích přednášek v rozhlase.

Nesporně žil profesor Bruklínek nyní své nejšťastnější dny. Tak se stalo, že toho roku nikdo na celém ústavě z předmětů profesora Bruklínka nepropadl.

Samozřejmě musili to být nejbližší známí profesora Bruklínka, kteří mohli první uslyšet překvapující zvěst. A k nim počítáme především mrňavého inženýra Pipka, dlouhána doktora Poše a samozřejmě i profesora Kalouska, matematika. Budiž hned s počátku řečeno, že odlesk štěstí profesora Bruklínka padl i na tyto pány, kteří se rovněž rozzářili spokojeností a radostí.

Do jaké míry se musel tímto (v jistém smyslu záhadným) převratem změnit, pochopíme, dovíme-li se, že profesor Bruklínek se sám vypravil pro inženýra Pipka i pro doktora Poše, aby je vyzval na maryáš (a vlastně, aby se jim mohl pochlubit, k čemu byl milostivým osudem předurčen, neboť profesor Bruklínek věřil v praedestinaci), a že pak dokonce zašel i pro profesora Kalouska, aby jej přitáhl k šachovnici. Páni byli tak překvapeni tou nenadálou návštěvou profesora Bruklínka, který přichází sua sponte, že jim všecko padalo z rukou. Neboť to bylo po prvé od stvoření světa, že se profesor Bruklínek tak ponížil.

Když tak seděli v kavárně, kam je všechny profesor Bruklínek sehnal, odhodlal se, všecek pohnut, profesor Bruklínek vyklopit jim svou novinu. Překypoval nádherným štěstím a nebyl mocen slova, když jim měl říci, co vlastně se stalo.

Tu vida, že takhle slovy to nepůjde vylíčit, sáhl do pravé vnitřní náprsní kapsy a třesoucícma se rukama vyňal dopis, tisíckrát přečtený a stokrát pohlazený. Dopis milenčin by nebyl tak zbožně chován, jako byl milován dopis, jež právě profesor Bruklínek celoval svýma rukama. Pánové se dívali nechápavě (nejnechápavěji snad — jakž je přirozeno — profesor Kalousek, jak již řečeno, střízlivý matematik) na počínání profesora Bruklínka, neboť jim ještě nebyla zřejma příčina jeho pohnutí. Brzy však se jim mělo dostat vysvětlení.

Ruce profesora Bruklínka se chvěly jak list, když konečně dojetím ochrnuté hrdlo nabylo moci nad hlasem a když profesor Bruklínek vyslovil zajímavě:

„Pánové — kamarádi — vidíte tento — list? —“

„Ano, vidíme tento list —“ pravili mu.

„Nuže —“ a hlas profesora Bruklínka se rozezněl nyní jak polední zvon, jásočně, úderem gongu, jasně kovovým hlaholem, takže celá kavárna byla rázem vybouřena z klidu — „budu mluvit do radia! —“

Pověsili na něj své oči, jeden je měl podezřívavé, druhý upjaté a nevěřící, u třetího v nich už prosvěcoval plamének pochopení, když pronesli jedněmi ústy: „Do radia? —“

„Ano, pánové. O přírodě! —“ Profesor Bruklínek byl už ve svém živlu. „O letní přírodě, o květinách a bylinkách a o tom, jaký je rozdíl mezi rostlinkou a bylinkou, aby se to už konečně lidstvo dovědělo —“

Tu teprve se prsty profesora Bruklínka ovládly do té míry, že mohly vyjmouti dopis z obálky, a profesor Bruklínek podal profesoru Kalouskovi nejprve obálku,

upozorňuje jej na všechny její zvláštnosti, na to, že je beze známky, že má jen razítko, zastupující známku, dále, že tam chybí číslo ulice ve zpětné adrese a že v agitační větě o rozhlasu je chyba, ačkoli ovšem kolega historik je v té věci jiného, poněkud odlišného, a lze-li tak říci, úplně opačného názoru. Když obálka dokončila své kolování, ukázal profesor Bruklínek svým přátelům i dopis, upozorniv je na značku listu, již musí uvést při odpovědi i na to, že v razítku firmy je číslo domu v ulici udáno, zatím co ve zpětné adrese tomu tak není.

Pánům bylo obdivně sykati, načež jeden po druhém vztáhli ruce a potřásající rukama profesora Bruklínka vřele mu gratulovali. Stydíme se to říci, ostýcháme se, ale přece jen se nám zdálo, že se v očích některého z nich kmitl i plamínek nízké závidosti. Profesor Kalousek si již v duši umiňoval, že požádá kolegu Bruklínka, aby se přimluvil v Radiojournalu, aby tam zavedli i matematické přednášky. On sám by potom mohl přednášet o nejučelnějším používání logaritmických tabulek. To je přece jeho koníček, ať jen si pánové vzpomenou, jak vydresírování jsou jeho žáci v tomto punktu a co je to stálo pětěk a čtyřek! A bude-li tam mít tak skvostného a účinného přimluvce, jako je kolega Bruklínek, jistě bude profesoru Kalouskovi přednáška přiřčena.

Po celé kavárně letěla novinka o slávě profesora Bruklínka rychlostí ústního podání pana vrchního Klumpery.

Toho odpoledne prohrál pan profesor Bruklínek v maryáši dvanáct Kč. Tolik dosud nikdy v pěťákovém maryáši neprohrál. Ale dnes byl tak rozčilen, že hrál durcha s třemi sedmami a jedním trumfem a na betla šel se čtyřmi králi a dvěma desítkami, z čehož byla jedna trumfová. Prohra ho však nemrzela, neboť jej hřál a nade vše blažil a obšťastňoval dopis Radiojournalu, opět pečlivě uschovaný v pravé vnitřní náprsní kapse.

Pochodiv tak hanebně v maryáši dal si profesor Bruklínek s kolegou Kalouskem partii šachu, a tu profesor Kalousek konečně nad svým mocným soupeřem skvěle triumfoval. Roznesl jej ve dvaceti čtyřech tazích, když profesor Bruklínek si dal školácky napíchnout a bez náhrady sebrat věž a když vlezl rovnou do matové sítě, ztratil při tom dámu, o obou střelcích ani nemluvic. Převaha profesora Kalouska byla dnes evidentní a profesor Kalousek už se ve svém nitru obával, aby mu kolega Bruklínek neoděkl pro tuto porážku svou přimluvu v Radiojournalu, až jí tam bude třeba.

Ale profesor Bruklínek div nejásal nad svou porážkou, tak lehce ji bral, tak jí byl nadšen, poněvadž byl prostě bez míry šťasten.

Když potom odcházel z kavárny, šel majestátně a všichni hosté k němu zvedli zrak.

Vida, pomyslel si každý, to je ten profesor, co bude mluvit do radia. To je ten všemocný pán z Radiojournalu, jistili jiní. A profesor Bruklínek šel rovnovážně, jako kdysi mohl chodívat nanejvýš jen Zeus Hromovládce.

Ulice, v níž profesor Bruklínek bydlel, byla již informována, neboť taková zvěst se roznesla rychle.

Celá ulice se vychýlila z oken, kdekdo si na profesora Bruklínka ukazoval, každý mluvil o vyznamenání, kterého se mu dostalo, každá živá duše si říkala, že si opatří radio, aby Ho uslyšela. (Anebo půjdou poslouchat ke známým, povídají.)

Tak kráčí profesor Bruklínek středem své slávy a je na vrcholu štěstí.

Kterýsi občan se ho ptá:

„Už jste jim odpověděl? —“

Profesor Bruklínek si občana přeměří, jako by chtěl zjistit, je-li tento občan hoden odpovědi hodnostářovy. A potom řekne:

„Nikoli. Ještě ne. Ať jen počkají! Avšak hned dnes začnu stylisovat odpověď a do týdne ji dokončím. Pak ihned ji odešlu. Taková věc se musí hnát rychlým tempem. Na tu se nedá čekat. V prodlení je nebezpečí. Periculum in mora!“

Celá ulice se profesoru Bruklínkovi klaní a prokazuje mu královské pocty. Býti to ve starověku, snad by mu dokonce i obětovali a úlitby mu konali jako oblíbenci bohů.

KAPITOLA PROSTŘEDNÍ, V NÍŽ PROF. BRUKLÍNEK JE NA VRCHOLU SLÁVY

Potom nastal čas, kdy profesor Bruklínkovi bylo jednat se slovuťným Radiojournalem. Je pravda, první list, odpověď na výzvu Radiojournalu, koncipoval profesor Bruklínek nejméně týden. Složil ji desetkrát, pokaždé jinak, potom však se nemohl rozhodnout pro text, jež by odeslal, a s těžkým srdcem odložil všechny dosavadní texty do knihy konceptů. Z nich pak vybíral materiál pro text nový a tato esence, jedenáctý text, se konečně zdála profesor Bruklínkovi vhodná k odeslání. První dopis pro Radiojournal dal tedy profesor Bruklínkovi hodně práce. S dalšími již to nebylo tak zlé. Stalo se dokonce, že i za pouhé tři dny, ba i za dva dny byla kolikrát odpověď zkoncipována, načisto sepsána i odeslána. Tehdy pracoval profesor Bruklínek plnou parou, vši svou energií a nastavoval i noci, aby obtížný úkol zdolal včas a ke svému uspokojení.

Prvá odpověď Radiojournalu zněla:

V Praze, 22. června 1936.

P. T. Radiojournal, československé zpravodajství radiotelefonické, spol. s r. o., Praha XII., Fochová třída, číslo 12. (Zde i na obálce podtrhl profesor Bruklínek pádně a tučně číslo ulice, aby si pánové v Radiojournalu všimli nedostatku svých zpátečních adres.)

K vaší značce Lp./A. čís. 09709 (odpověď na dopis, týká se přednášek). (Profesor Bruklínek opsal značku ze svého zápisníku, kam byla již zanesena, a zkontroloval ji podle značky v dopise, jenž mu byl prve přišel z Radiojournalu.)

Vážení pánové,

je pro mne ctí odpovídati na Vaši milou výzvu, abych pro radio přednášel o přírodě. Nemusím se Vám vyznávat, že pokládám za úplně správné Vaše rozhodnutí zařadit do Vašeho programu také populární přírodovědecké přednášky. Široké vrstvy lidové i střední vrstvy jsou dosud málo — a jen velmi povrchně — seznámeny s přírodou, se všemi jejími krásami a jejími přednostmi, s její užitečností i příjemností. Je na nás, na profesorech přírodopisu, a na všech, kteří se studiem věd obíráme s láskou a zaujetím, abychom vštěpovali úctu k přírodě do srdcí všech lidí a abychom vzněcovali posvátný cit lásky k ní v ňadrech každého poctivého občana našeho mladého státu, pro jehož existenci jsme i my, profesori přírodopisu, svých plných tři sta let úpěli. Svobodný národ musí býti vychováván láskou k přírodě. To my se snažíme činit všemi svými chabými silami, seč jsme. Těší mne neobvykle, vážení pánové — pravím vám to ze srdce, překypujícího upřímností — že nám podáváte pomocnou ruku, nebo jsem přesvědčen, že váš počin bude mít ohlas v nejširších vrstvách lidu. Tisíce, desetitisíce, ba statisíce Vašich posluchačů doma i za hranicemi budou mít příležitost uslyšet o přírodě leccos, co jim bude prospěšno a co dosud nevěděli, a jsem jist, že nikdo z nich neopomene té příležitosti využít. Hodlám vybudovat ve svých přednáškách u Vás celý kurs vědy o lásce k přírodě. Přirozeně,

že rád přijímám Vaše vyzvání, abych u Vás přednášel právě na téma „Příroda v létě“. Vyhovím mu v plné míře. Oznamuji Vám tímto, že jsem se rozhodl nejeti letos o prázdninách nikam z Prahy, jen abych Vám byl plně k dispozici. Materiál si připravím v nejbližší době a zpracuji jej asi ve třech týdnech, takže bychom mohli začít s přednáškami někdy v polovině července. Pak by mohly být přednášky konány každodenně. Mohu však přednáseti denně nejvýš hodinu, neboť mám za to, že pro rozhlas je nutno si šetřit hlasu, aby byl stále zvučný, jasný a zřetelný. Doufám však, že za jeden měsíc bych i takto vyčerpал — ovšem jen zhruba, v náznacích a obrysech — všecku látku, určenou pro střední školy, neboť tu odpadne zkoušení, které na střední škole zabírá nejvíce času — takže mé přednášky na téma „Příroda v létě“ by byly konány v nejpříhodnějším létě, to jest od 15. července do 15. srpna, a to je právě mým přáním. Doporučoval bych Vám, pakliže moje slova mají váhu — abyste podle svých časových dispozic určili každodenní hodinu mé přednášky na dobu večerní, kdy prostý lid náš nejraději poslouchá. Taková přednáška bude pro něj milým osvěžením a zároveň poutavým pobavením i poučením. Musím vás ještě skromně upozornit, že hodlám své přednášky konat především ze zájmu o věc samu a pro věc. Z lásky k přírodě. To znamená, že si nebudu diktovat podmínky. Neznamená to však, že nereflektuji na nějakou odměnu své práce, neboť jsem jinak člověk potřebný, a tu bych byl rád, kdybyste mi stanovili sami podle svých tarifů výši odměny, jaká je u Vás obvyklá. Myslím si však, že rozhodně oceníte měsíc mého kursu o lásce k přírodě správně a pěkně vysoko. Učiníte-li tak, budu Vám svrchovaně vděčen.

Poroučím se Vám a zůstávám s výrazem neskonale úcty Váš hluboce oddaný

Isidor Bruklínek, profesor s adresou.

Dopis profesora Bruklínka byl zřejmě obšírnější než vyzvání Radiojournalu, ale oč byl obšírnější, o to byl též srdečnější a upřímnější. Profesor Bruklínek sám si zakládal na mnoha obrazech, kterých jeho spisovatelský talent v dopise užil. Zejména se mu zalíbila věta, v níž pravil o přírodovědcích, že jejich úkolem je vzněcovat „posvátný cit lásky v ňadrech každého poctivého občana“. Ve své vrozené lásce k epithetům chtěl profesor Bruklínek rozhojnit tento stejně přebohatý obraz ještě o jeden přívlastek a chtěl tedy původně napsat „v tlukoucích ňadrech“, ale s lítostí si musil uvědomit, že pouze srdce tluče a může tedy být tlukoucí, ňadra však nikoli. To jej rozladilo, ale když několikrát svůj dopis přečetl, vrátila se mu dobrá nálada nad tímto spolehlivým kouskem vypravovatelského umění a profesor Bruklínek konečně mohl dopis odeslat.

Odpověď nedala na sebe dlouho čekat. Musíme říci ke svému zděšení i nelibosti svých dobrých přátel čtenářů, že profesora Bruklínka se odpověď Radiojournalu dotkla a že rozezvučela v jeho tlukoucím srdci pocity více méně nelibé. Neboť zatím co profesor Bruklínek očekával odpověď Radiojournalu na svůj imponantní list, chodil

s jeho opisem (ovšemže si list pečlivě opsal, aby jeho obsah mohl ukazovat) a chlubil se.

Přišel na příklad k maryáši a beze slova uvítání děl ke svým přátelům:

„Takhle jsem jim odpověděl —“

A mohutným gestem podával opis svého listu.

Inženýr Pipek se ho ovšem nedočkavě chopil první (ve své vrozené drzosti) a pohřížil se do jeho čtení. Profesor Kalousek a doktor Poš čekali, zpytující očima zevnějšek profesora Bruklínka, ale ten neprozradil ani hnutím brvy, jaké překvapení jim uchystal. Mlčel jako sfinga egyptská a tvářil se nedůtklivěji než mumie, ač uvnitř hořel dychtivým napětím. Ale takovým byl profesor Bruklínek mistrem přetvářky. K tomu jej vytrenovala škola, kde také bylo se mu tvářiti nepozorným k alotriím různých individuí ve třídě, aby je mohl ve chvíli nejméně předvídané přistihnout, či jak se žáci vyjadřovali odborněji: „načapat“.

Pánové dočetli a jejich zrak se vesměs zasmušil uznáním.

„To jste jim to správně napsal! —“ pravil jeden.

„Jaký vy jste spisovatel! —“ druhý.

A třetí:

„Co to ve vás dříme! —“

Teprve potom se dali do maryáše či do šachů, ale velká pověst šla opět kavárnou, že věc slavného profesora Bruklínka je na postupu a že se valem blíží čas, kdy již jej v radiu uslyšíme. Slova uznalivá a obdivná byla pronášena šeptem, ale profesor Bruklínek přece o nich věděl, až k jeho uším rozhodně dosahovala a vědomí vlastní oduševnělé důležitosti a nepostradatelnosti jej zcela prostupovalo.

Do jeho nálady, téměř slavnostní, přišel nyní kýžený druhý dopis Radiojournalu a řekli jsme již, že tato odpověď se dotkla profesora Bruklínka nelibě. Považte, Radiojournal nedovedl (nebo nechtěl) pochopit a ocenit velkolepou myšlenku pana profesora Bruklínka. Milý Radiojournal psal zcela střízlivě, že nyní v létě je počet a časový termín přednáškových relací značně omezen, ba snížen téměř na polovinu proti stavu zimnímu. Hledají pak se jen témata aktuální a živá, a proto prý se Radiojournal obrátil i na profesora Bruklínka se žádostí o přednášku (psal nyní „přednášku“ v jednotném čísle) na téma „Příroda v létě“. To je rozhodně téma časové, že ano? Taková přednáška by ovšem byla více méně jen proslovem, netrvajícím déle než deset minut, v nejlepším případě až čtvrt hodiny. (Ale čtvrt hodinových relací přednáškových je velmi málo! Upozorňuje se!) I v takovém proslovu lze ovšem splnit požadavek páně profesorův s výzvou k lásce a úctě ku přírodě. Poněvadž pan profesor zřejmě není obeznámen s agendou Radiojournalu, pokládá prý Radiojournal za svou povinnost upozornit jej na tento současný stav a zároveň mu říci, že se vynasnaží uplatnit co největší počet jeho (ovšem

desetiminutových nebo čtvrt hodinových) relací o přírodě v létě. Ale ani tak nesmí být přednášek více než tři. Každý týden kolem patnáctého července a po něm jedna. Zároveň prosí Radiojournal o zaslání textu všech tří přednášek ve dvou opisech. S tím zůstává Radiojournal v povinné účtě.

Takto střízlivě mluvil Radiojournal.

Zřejmě si dal práci s dopisem pana profesora Bruklínka. V Radiojournalu byl totiž ustanoven zvláštní úředník ku prostudování všech tajů dopisu páně profesorova. A když po několikadenním lopotení byl dopis hluboce a až do základů probrán, odeslali páni z Radiojournalu obsažnou odpověď, jejíž znění jsme přibližně reprodukovali.

Jak již řečeno, tato odpověď se dotkla profesora Bruklínka nelibě. Nenesl dobře též okolnost, že ve zpětných adresách i agitačním hesle obálky byly tytéž chyby jako dříve a že je profesor Bruklínek musil nadále opravovat.

Proto přišel ke kamarádům (opět nevyzván, ale na to si již přátelé profesora Bruklínka v těchto pohnutých časech zvykli) značně rozčilen a sděloval jim roztrpčeně, jaký je náhled Radiojournalu. Jednu debatu, velmi rozčilující, absolvoval profesor Bruklínek již doma, přes to se mu však nyní opět třásly ruce, když ukazoval nový dopis Radiojournalu přátelům v kavárně.

„Na to jim nepřistupujte! —“ řekli přátelé, rovněž značně pohoršeni, slovy a ústy inženýra Pipka.

„Ukažte mi ještě jednou ten váš dopis —“ žádal znenadání doktor Poš.

Když pak přečetl dopis profesora Bruklínka a novou odpověď Radiojournalu, prohlásil doktor Poš hlasem, plným závažnosti:

„A na vaše finanční požadavky vůbec nereagují, to je také podezřelé —“

„Vida —“ pronesli ostatní jakoby jedním hrdlem.

Ale profesor Kalousek byl odlišného názoru. (Bál se, že by mohl ztratit jediný přístup k Radiojournalu prostřednictvím tušené příští protekce kolegy Bruklínka.)

Proto profesor Kalousek právě teď řekl:

„Nikoli, pánové! Proč by se toho měl profesor Bruklínek vzdát? Proč by měl kapitulovat? Proč by jim neměl na jejich požadavek přistoupit? Vždyť to je jen začátek, časem může zase mluvit o přírodě na podzim, o přírodě v zimě, o přírodě na jaře, o přírodě o vánocích a velikonocích a o každoměsíčních proměnách přírody. To nemůže neprospívat. Chápu důležitost přednášek kolegy Bruklínka, ale zároveň vím, že tady je nebezpečí tohoto: odřekne-li kolega Bruklínek, může se stát, že oni si najdou pro toto téma někoho jiného...“

„Ježíši —“ vzdychl profesor Bruklínek zmučeně.

„...třeba ovšem ne tak povolaného —“ pokračoval profesor Kalousek utěšlivěji. „Anebo prostě ty přednášky vypustí. Nebyly, řeknou si, dosud, tak nemusejí být ani dál —“

„To by tak ještě scházelo! —“ zaúpěl znovu profesor Bruklínek.

„A potom —“ rozohňoval se profesor Kalousek — „já také jsem ještě neslyšel, že by tam dělali hodinové přednášky a třeba celoměsíční kursy takových přednášek. Tomu tam oni nejsou nakloněni —“

„Na zemědělský rozhlas, na bursovní zprávy a na zpravodajství Radiojournalu tam mají dost času —“ děl profesor Bruklínek hořce.

„Ale též to nevysílají po celou hodinu —“ namítl profesor Kalousek.

„Dohromady to bude za den celá hodina, ne-li víc —“

„Musíte počítat, že zase jsou lidé, kteří na to čekají —“

„Zpravodajství Radiojournalu nezajímá nikoho —“ protestoval profesor Bruklínek rozhodně — „vůbec nikoho to nemůže interesovat tak silně jako mé přednášky o přírodě —“

„O tom nelze pochybovat —“ vložil se do debaty doktor Poš — „Tady je jen ta chyba, že nejste u žlabu. Kdo je u žlabu, ten na sebe pamatuje. Vy tam nejste a tak vám chtějí odměřit jen krátký čas. Ale já také teď myslím: jenom jej přijměte, právě tak máte možnost vydupat si pro příště čas delší —“

Šťastné dni profesora Bruklínka se sice dočasně zkalily, ale po několika takovýchto poradních debatách s přáteli a rodinou se mu zase vracelo vědomí staré slávy. Kavárna i ulice si povídaly o intrikách, kutých v Radiojournalu proti profesoru Bruklínkovi. Ale tím více slávy získával profesor Bruklínek z těchto úkladů.

„Ten se nedá —“

„Ten si svého práva dobude —“ říkali o něm v pevné důvěře v jeho sílu a odvahu.

Tak sláva profesora Bruklínka stále rostla, šíříc se ustavičně více a dále do okolí, až konečně se profesor Bruklínek dostal na vrcholek slávy, aniž o tom pořádně věděl.

Uplynulo opět několik dní a profesor Bruklínek odpověděl nově Radiojournalu, slibuje ve svém přípise, že text přednášek pošle co nejdříve.

Nyní nastala profesoru Bruklínkovi práce, krutá dřina, tvořivé dílo. Jeho pracovna by mohla vyprávět, kolikrát v těchto dnech prošel profesor Bruklínek podél jejích stěn, někdy po obvodu, někdy však zvoliv úhlopříčný směr, v bezhlesém tvůrčím napětí, s rozzářeným zrakem, s planoucí a rozhořelou myslí, se splašeným srdcem. Mnul si ruce, trnul při náhlém nápadu, který považoval ve chvíli zrodu za dobrý, či dokonce za výborný, ale jež zavrhl ve chvíli nejbližší příští jako naprosto nevhodný. Kolikrát jen usedl ku psacímu stolu, aby již již začal psát, a kolikrát zase vstal a dal se do obchůzky odbíhaje v myšlenkách od vytčeného předmětu (o němž si přikázal

přemýšlet a uvažovat se sveřepou umíněností) tak daleko, že se přistihl při úvahách téměř komických o tom, jaké to bude, až bude mluvit do radia, jak jej posluchači budou pobožně poslouchat, jak jeho řeč bude dojímat jejich vzrušené srdce, jak v nich rozžehne plamen potom již neuhasitelné lásky k přírodě. V té chvíli se přistihl, že fantasíruje, a přinutil se přemýšlet zase o koncepci svých řečí.

V oněch dobách všecko v domě profesora Bruklínka chodilo po špičkách, mluvilo šeptem a vzájemně se upozorňovalo a pobízelo k tichu. Neboť všichni již v domě i sousedství věděli, že profesor Bruklínek pracuje o přednáškách pro radio. U všech občanů v okolí vzrostlo pochopení pro tuto předůležitou funkci profesora Bruklínka a tak matky napomínaly děti k tichu, a když děti neposlechly, trestaly je matky přísnou rukou, zatím co jim druhou rukou zakrývaly křičící ústa, aby jek řvoucího dítěte nedolehl k uším pracujícího profesora Bruklínka. Děti samy však chápaly, že se děje něco mimořádného, a tak jim v žilách stýdla krev bázní i úctou a odcházely pokřikovat a bouřlivě si hrát daleko od této nepřívětivé ulice, která se ostatně takto stala absolutně tichou, neboť i hospodyně zavíraly okna kuchyně, aby ani hrkot kafemlejnku, jenž zrovna mele zrnkovou kávu, nemohl profesora Bruklínka rušit. Byť profesorův pak byl hotovou svatyní, zde vládlo mrtvé ticho chrámů a krypt. Syn-septimán vypíal po čas otcovy práce radio a sám zkameněl v očekávání věcí příštích nebo odešel za město, kde třída hraje svůj třídní, nenáviděný (pány profesory) football. Ale je již po posledním zkoušení, pětky se už nedávají a kdo by pomýšlel na učení v těchto dnech, kdy předzvěst výročního vysvědčení tkví ve vzduchu!

Choť profesora Bruklínka dbala na mrtvý klid v bytě a div, že neobalila kuchyňské nádobí do plátěných přehozů, aby neřinkalo, jsouc omýváno. Nejhuře to bylo s neposednou dcerou kvintánkou, již museli matka i syn proti své dobré vůli posílat ven, chtěli-li mít doma pokoj.

Ale ani jinak nezapomněl profesor Bruklínek v těchto dobách na své povinnosti. Neboť to byly časy konce školního roku, kdy profesor Bruklínek musel uvést do pořádku známky v katalozích a vyúčtovat se svými žáky. Byl to tehdy takový krásný, zázračný čas, takřka zlatý věk profesora Bruklínka, neboť tento pán všem svým žákům proti očekávání známky polepšil a vyměnil si rázem svou pošramocenou pověst zatuchlého a plesnivého mrzouta za fámou nejlepšího profesora na ústavě.

Mimo to plnil profesor Bruklínek též své povinnosti vůči sobě a rodině. Neboť jeho čas v pracovně byl odměřený, ostatek času pak nyní profesor Bruklínek pečlivě dělil mezi kamarády, maryaš, šachy, rodinu a radio. Není ani jinak myslitelné, než že v mariáši a šaších nyní povážlivě zakolísal. Všichni tři kamarádi vrtěli již hlavami nad nepochopitelným poklesem formy svého partnera a v některých chvílích si i profesor Bruklínek říkal, že bude-li s prohrami takto pokračovat, nezbude mu ani na příští měsíční splátku na radio. Ale vžijme se jen do situace profesora Bruklínka a snad pochopíme, že jeho myšlenky se nemohou upoutat k triviálnímu maryaši nebo

k nudným šachům, jsou-li zaujaty skvělou předmluvou příští nádherné první přednášky o skvoucí přírodě v ohnivém a vášnivém létě!

Bylo řečeno, že profesor Bruklínek plnil též své povinnosti k rodině. Rozumějme tomu tak, že ji informoval o stavu a postupu své korespondence s Radiojournalem, že zároveň s ní kritisoval skandální počínání nestoudného žadatele, který nejdřív o něco prosí a pak si sám diktuje. Radil se s rodinou o formě odpovědí a předčítal jejich koncepty.

Především však nezapomněl na radio. Na nový aparát. Příklad byl sice odsouzen k mlčení, kdykoli profesor Bruklínek pracoval. Jakmile však vykročil z pracovny, louče se s rozvrhy svých přednášek, namířil profesor Bruklínek k přijímači a stavěl se před ním tak, jako by jej nejlépe ovládal. Ve skutečnosti však uměl profesor Bruklínek „chytit“ pouze pražskou stanici, a ani to ne vždycky a ne vždycky docela čistě. Veškeré jeho snažení o zachycení jiných stanic bylo marné, bylo ilusorní tužbou, nikdy nesplněnou a zdálo se, že vůbec nesplnitelnou touhou. Na svém synovi sice odkoukal profesor Bruklínek, že chytá-li stanici mimopražskou, odladí především tímhletem kolečkem Prahu, že roztáčí pak další kolečko, jež řídí ručičku na seznamu stanic a po délce vln, a že když zachytí tušení některé stanice, vyčistí a zesílí její tón jinými dvěma kolečky-knoflíčky. V synových prstech, jež se zdály zvláště citlivé pro manipulaci s přístrojem, bylo hračkou chytit Londýn, Milán, Bukurešť, Varšavu nebo Paříž. Pro otce to též nebylo nic těžkého, řekl si tolikrát, ale jakmile na kolečka sáhl, přístroj z jakési nepřekonatelné averse vůči profesoru Bruklínkovi začal hvízdát, šílet pískotem, ječením, škvrcením, huhňáním, broukáním a zvuky velmi neslušnými, že profesor Bruklínek zděšeně odtahoval ruce. Jen Prahu „chytit“, jak jsme již prozradili, ale i tu vzal jen s největšími nesnázemi. Pouze jednou zachytil čistou náhodou, když delší dobu bojoval s nevůlí aparátu, hudbu neznámé stanice, ale když počkal na hlášení, shledal, že to je opět Praha, přenášená tentokrát Brnem. Tu konečně resignoval, vida, že jakmile odstoupí od aparátu, přístroj ještě minutku vrčí (i amplion se do toho vkládal vlastní nedobrotou), až konečně se usmíří a umlkne, čekaje na zakročení synovo.

V jedné důvěrné chvíli neodolal otec profesor a postěžoval si trpce synu-septimánovi na aparát, jenž zřejmě protěžuje jej, mladého, zatím co otci tak zle zatápí. A co prý by se dalo proti tomu podniknout? Jak aparát potrestat? Jak jej převychovat, děl otec po profesorsku. A hlavně, jaká je toho příčina? Té je nutno se dopídit. Proč jen přístroj takhle řádí při mém doteku, chce vědět profesor Bruklínek.

„Příčina je jasná —“ míní syn-septimán.

„Já ji však nevidím —“ prozradí tatík profesor.

„Tkví v tom —“ poučí jej syn — „že neumíš s přístrojem vůbec zacházet —“

Profesor Bruklínek ztrnul.

„A pak v tom —“ dodal syn — „že nemáš k tomu ani sebemenšího talentu —“

„Jak tomu lze odpomoci? —“ ptá se profesor Bruklínek a jeho otázka zní beznadějným tónem.

„Musíš se tomu naučit —“ praví syn.

Ted' je chvíli pauza, v níž syn čeká, že otec něco řekne. Ten konečně vysloví resignovaně:

„Já se tomu asi nikdy nenaučím —“

„Musíš se tomu bezpodmínečně naučit —“ trvá na svém syn — „nebo nám ještě někdy aparát pokazíš. Zapneš jej třeba v bouři a blesk nám spálí lampy —“

Otec profesor se zděsí, vida, k jakým koncům může tahle věc dojít. Syn čeká, že konečně se tatík vysloví. Ale otec je úplně zhroucen a ve své vrozené tupé nechápavosti nemá ani nejmenšího nápadu, jenž by stál za řeč a za vyslovení.

Musí tedy syn sám vyjít svému zdrcenému příbuznému vstříc.

„Naučím tě tomu —“ pronese a čeká na účinek těchto slov.

Profesorem Bruklínkem projela elektrická jiskra. Nemohlo býti jinak. Vybuchl ihned, ale zkonejšil svůj hlas zase v pochybovačnou nevěříčnost těchto otázek:

„Ty bys vážně chtěl? Ty by sis dal tu práci? Neomrzelo by tě to? —“

Syn se zadumal, pak učinil několik kroků, než pravil:

„Uvážím-li tvou úplnou negramotnost v této věci, naprostý nedostatek jakýchkoli schopností tvého ducha v tomto bodě, vím, že to bude práce nadlidská. A možná, že bude vůbec marná, ač v to bych nevěřil, znaje zase svůj vychovávací talent. Přes to však, že to bude úmorné chtít tě naučit chytit aspoň deset stanic, podjímám se toho a jsem ochoten dát ti několik hodin treningu. Ovšem za přiměřený honorář —“ dodal zcela ležérně a jakoby zcela vedlejší tónem.

Otec se třásl rozčilením, aby syn od svého návrhu neustoupil, neboť pak by profesor Bruklínek neměl již pražádné naděje, že se kdy naučí s přístrojem zacházet. Přece však ve své (taktéž vrozené) vypočítavosti se nejdříve otázel:

„A kolik bys žádal za jednu vyučovací hodinu?“

„Za jednu hodinu treningu? —“ syn svařtil důležitě čelo — „Tu musím vzít v úvahu právě zvláštní a nadměrné potíže, které s tebou budou. Tys bral za hodinu přípravy kandidáta propadnutí na reparát, tuším, deset Ká Čé. Dobrá, úměrně k tomu — právě vzhledem k naprosté absenci tvého talentu, k úplné prázdnotě tvých mozkových závitů v tomto punktě — požaduji za jednu hodinu dvacet Ká Čé —“

„A kolik —“ táže se dále otec profesor zajímavě — „kolik, myslíš, mi bude třeba hodin vyučovacích? —“

„Za méně než deset hodin treningu si netroufám dosíci kýženého výsledku —“ dí dozrávajícím syn-septimán stejně resolutně, jak drze si řekl o honorář dvaceti Kč za hodinu.

„Probůh —“ vykřikl otec profesor — „totě celkem dvě stě Kč —“

„A možná, že to bude i více —“ praví chladnokrevně, ledovým hlasem syn-septimán — „nepodaří-li se mi ani při mých nadpřirozených schopnostech trenéra naučit tě rozumět přístroji za ujednaných deset hodin. Ovšem —“ obrací syn nebezpečně — „nepřeješ-li si treningu a je-li ti ve tvé příslovečné lakotě líto peněz, prosím, prosím: já se nevšímám. Necháme toho tedy, není ti třeba dělati si finanční újmu —“

Profesor Bruklínek je zděšen. Protestuje gesty i výkřiky.

„Ne, ne —“ volá — „přijímám tvou nabídku. Nicméně se mi zdá honorář poměrně — značně vysoký, i beru-li v potaz všechny obtíže —“

„No, že seš to ty —“ zabrousí syn-septimán v nehoráznou, triviální hantýrku — „dáš mi zelenou a já tě to za dnešní a zítřejší odpoledne naučím —“

„Co však je to zelená? —“ ptá se otec profesor.

„Sto korun československých, ty nechápavý —“ dí syn s opovržlivým posměškem — „Mám však jednu podmínku —“

„Přijímám všechny podmínky —“ vyhrkl profesor Bruklínek nerozvázně, jako by to ani nebyla jeho vůle, jež to vyslovila, nýbrž jako by byl hypnotisován.

„Vyplázneš prachy hned —“ pronesl syn otrle. Otec profesor otevřel údivem oči až nad obočí.

„Co pravíš? —“ zamumlal — „Nerozumím. Totě mi jazyk zhola neznámý —“

„Zaplatíš napřed —“ přeložil do civilisované řeči svou podmínku syn.

„Ale —“ otec profesor chtěl něco namítnout.

„Ha —“ těmito slovy mu vpadl do řeči syn-septimán — „zдалis předem nepřijal všechny mé podmínky? —“

„Přijal jsem předem veškeré tvé podmínky —“ přiznal otec profesor.

„Tak plat’ —“ skončil chladně hovor syn-septimán.

Otec profesor pak vyňal stokorunu a jen si pro svou útěchu potichu řekl: Hoden je dělník mzdy své. Ale byla to slabá útěcha. (Stokorunu syn již stopil.)

Syn-septimán zahájil podle svého slibu hned odpoledne trening a otec profesor se opravdu do vyučovací hodiny dostavil. A právě v oné dějinné chvíli, kdy syn prodělal zase jednu životní proměnu, stav se ze septimána absolventem septimy a vlastně již oktávánem, byl profesor Bruklínek už tak dalece vzdělán, že se odhodlal pozvati nějaké přátele ke složení své zkoušky v chytání zahraničních stanic na novém aparátu.

Pomíjíme tichým mlčením, jakou úpornou námahu to stálo a co vše se podniklo, než věc byla tak daleko. Víme-li, že jakmile po prvé při začátku treningu (vyučování) sáhl profesor Bruklínek na aparát, ozvalo se: Kvik, Kvíí-ek, Búúú a že nyní to aparát již nedělá, takže profesor Bruklínek se může přístroji přiblížit až na dosah ruky, aniž by aparát dal najevo svou nelibost, pochopíme, že byla vykonána práce obrovská už jen prostým zkrocením zlého přístroje. Nehledíc již k tomu, že profesor Bruklínek si nyní troufal chytit již i několik stanic, nejen Prahu.

Stalo se takto, že profesor Bruklínek jednoho dne, kdy po svém zvyku zase chvalitebně prohrával a hru kazil, takže už to pro druhy nebylo ani zábavou, vidět kamaráda stále takto na hlavu poráženého, vyzval profesora Kalouska, doktora Poše a inženýra Pipka, aby zašli k němu poslechnout si na jeho novém radioaparátu několik stanic, jež jim on sám, profesor Bruklínek, chytí. Je to aparát (důležitá poznámka), na němž bude rodina poslouchat též rozhlasové přednášky samotného profesora Bruklínka.

Takhle nevinně vyzval profesor Bruklínek své přátele k účasti na věci, na výsost, ba smrtelně závažné. Neboť celé této akci doma bude podle předchozího ujednání s otcem-profesorem přítomen i syn-nastávající oktaván, před jehož bystrozrakem má otec profesor vlastně složit zkoušku z chytání stanic. Podmínkou je, že otec profesor chytí bezvadně pět zahraničních stanic. To pak bude tato maturita otce profesora složena s úspěchem, s vyznamenáním. Nestane-li se tak, rozhodne syn-nastávající oktaván spolu s ostatními členy rodiny o výsledku. Zkouška bude skládána za tiché asistence profesorových přátel, již vyjmenovaných, kteří nebudou vědět, o jak dalekosáhlou věc jde, a za přítomnosti paní profesorové a dcery-nastávající sextánky, které budou o výsledku zkoušky hlasovat pospolu se synem-nastávajícím oktavánem.

Otec profesor se na zkoušku bedlivě připravil, trenuje hlavně chytání pěti stanic, které se mu daly chytit nejsnáze. Uměl chytit více stanic než pět, ale ty chytal pouze náhodou. Měla-li zkouška dopadnout úspěšně, musel profesor Bruklínek chytit stanici přesně a jistě. Musel chytit zrovna tu, kterou ohlásil. Kdyby pravil, že chytí Paříž a potom by chytil Berlín, je to prohra.

Všichni již byli pohromadě, aparát mlčel, když se profesor Bruklínek ozbrojil hodinkami a nejnovějším číslem časopisu Radiojournalu. Porovnal čas a délku vlny a oznámil:

„Předvedu vám, drazí přátelé, Wusterhausen —“

Dotkl se knoflíků a aparát po zcela kratičkém, nepatrném a téměř nepostřehnutelném zavřeštění vydal zcela slušnou hudbu.

Syn-nastávající oktaván zabručel:

„Dobře, to by ušlo —“ zatím co paní profesorová vyslovila svůj úsudek v uznanlivém „znamení —“ a dcera pak v povzbuzujícím „Výborně, tatouši —“

„Nuže, teď vám chytím Budapešť. Ta je na krátkých vlnách —“ pronesl profesor Bruklínek, když bylo osvědčeno i hlášením, že se dosud opravdu vysílalo z Wusterhausenu.

Synova varovná poznámka „Pozor, to je těžší —“ zanikla ve všeobecném vzrušení.

„To jste mohl chvíli nechat, hrálo to pěkně —“ mínili o Wusterhausenu přátelé, kteří neznali příčinu, proč se zde dnes utíká od stanici ke stanici, ale profesor Bruklínek se řítit nezadržitelně vpřed.

I Budapešť se zdařila a po poznámce syna-nastávajícího oktávána „Teď něco ještě těžšího —“ chytil otec profesor i Londýn a Paříž.

Náhle nabyl hlas profesora Bruklínka slavnostního lesku. Neboť profesor již nepochyboval o úspěšném výsledku své zkoušky. Naladil svůj hlas co možná nejdůležitěji, když pravil:

„Poslechněte, prosím, Turin, který vám teď chytí —“

Po několika pohybech profesorových prstů na knoflicích přístroje ozvalo se z aparátu hrozné škvrcení, bezmezný kravál, hulákání, strašlivé mlácení, zuření a šílení jakéhosi záhadného davu, takže všichni přítomní si v úděsu zakryli uši, halíce své hlavy do pokrývek a ubrusů.

„Vypni to, zešlíme —“ křičí syn-nastávající oktáván, ale nemůže vřavu přehlušit, překřičet, skočí tedy sám k přístroji a zastaví jej.

Teprve po dlouhé chvíli se společnost do té míry vzpamatovala a zotavila, že byla schopna slov. Padaly úsudky ponejvíce odsuzující.

Inženýr Pipek ujišťoval a zapřísahal se, že ve zběsilé bouři slyšel zřetelně výkřik „Porko Čeko“, a v zápětí dodal proti možným pochybnostem, že má dobré uši.

To však už se syn, dcera i choť profesora Bruklínka nenápadně vzdálili. Vrátili se za okamžik, aby sdělili po tajné poradě výsledek zkoušky profesoru Bruklínkovi. Dříve však, než k tomu bylo přikročeno, zasvětil syn-nastávající oktáván vzletným prolovem do věci i všechny hosty. Bez rozdílu. Jak profesora Kalouska, matematika, tak inženýra Pipka a doktora Poše.

Poněvadž porota se zřejmě vrátila s rozhodnutím, byl kdekdo zvědav na výsledek hlasování. Profesor Bruklínek byl zardělý a roztřesen jako opravdový žáček, čekající na osudné rozhodnutí. Všichni viseli na rtech syna-nastávajícího oktávána.

Ten zaujal troufale zpupný postoj, přetřel si dlaní čelo, pohledl znaveně po všech přítomných a ujav se slova, pronášel zmužile tento výsledek:

„Zklamal jsi, otče, mé očekávání. Složil jsi zkoušku pouze většinou hlasů —“ zdůraznil za všeobecného rozruchu opět: „Jen většinou hlasů, ač já jsem očekával spíše vyznamenání. Ale při tomto průběhu zkoušky já jsem ti —“ a pokrčil smutně rameny — „svůj hlas bez výčitek svědomí dát nemohl —“

Profesor Bruklínek byl dojat, pln pohnutí se přiblížil k synovi a stiskl mu beze slova obě ruce. Zřejmě byl se zkouškou i jejím výsledkem spokojen. Hlavně když ji udělal, myslil si. Poté odstoupil k dceři, kterou objal a přivinul na prsa. Učinniv to, přitiskl sebe i na ňadra své paní choti a políbil tuto ženu. Při tom bylo sotva slyšet, jak tichounce, sotva jako závanem větru zašeptal profesor Bruklínek oběma dámám toto: „Děkuji vám za hlasy! —“

Zatím co byl verdikt poroty briskně kritisován, vyslovil zisťný syn ještě jeden svůj hamizný požadavek. Poručil si kategoricky přídavek dvacetikačky. Tu bylo nutno seznámit hosty i se sjednanými podmínkami treningu (vyučování), a když ti uslyšeli, že syn-nastávající oktaván byl předem úplně vyplacen, odsuzovali ostře jeho vyděračství.

„Uvažte však, pánové —“ pronesl syn s ledovým klidem a aniž dal mrknutím víčka najevo neklid nebo nechut' — „že já vlastně přijdu letos o celé prázdniny, které ztrávím k vůli otci a pro jeho zájem v Praze —“

„To je pravda —“ uznali všichni.

„A proto žádám po otci aspoň jediného bura co by taxu za zkoušku —“ doložil mladík.

„Bura by se ti mohlo dostat —“ pravil profesor s jemnou, sotva znatelnou ironií — „kdybychom žili v jižní Africe. Ale protože tam nejsme —“

Leč slova odumřela profesorovi Bruklínkovi na rtech, když spatřil škodolibý posměšek na tváři svého rodného syna.

„Je vidět —“ pravil tento — „že se ti nedostává špetky inteligence. Jinak bys jako aspoň trochu slušný intelektuál musil znát, že bur reprezentuje částku pěti korun československých, což ti tímto oznamuji, žádaje zároveň o jejich proplacení —“

Otec, stydě se za svou nevědomost i za pokárání, jež právem utržil, a to dokonce před přáteli, vyplatil tentokrát peníze bez odmluvy.

Hlavní však bylo, znovu opakujeme, že zkoušku udělal. Měl z ní velkou radost, nezkalenou ani synovým vydíráním. Nyní bude moci k aparátu kdykoli, nejen když bude pod dohledem synovým. Jak je vidět, je profesor Bruklínek důkladně vyzbrojen ke svým přednáškám. Rozumí nyní radiu, vyzná se v kupování aparátů i v jejich řízení. Chytí, lze říci, každou slušnou stanicí.

Umí také korespondovat s Radiojournalem.

A co právě je nejdůležitější a nejdůsažnější: I jeho věc v Radiojournalu je na dobré cestě.

Profesor Bruklínek totiž poslal Radiojournalu své tři přednášky. Zatajil pak přátelům (jen rodina to věděla), že Radiojournal obratem ty přednášky vrátil s poučením v průvodním dopise, že přednášky jsou vědeckými spisy a traktáty, jejichž proslovení by trvalo dobrou hodinu.

V tom smyslu žádal Radiojournal za úpravu. A poněvadž profesor Bruklínek se zřejmě nevyzná v technice rozhlasu, oznamuje mu Radiojournal důtklivě, že pro desetiminutovou relaci má pan profesor dodat jen tři půlarchy strojovým písmem po jedné straně popsaného papíru.

„Co já tam na těch třech stránkách povím? —“ naříkal si profesor Bruklínek, ale poslechl. Poslal všechny přednášky a v zápětí přišla zpráva, že přednášky v tomhle znění jsou přijaty. Snad jen malé úpravy a škrty budou s dovolením páně profesorovým provedeny.

Tím by mohla být korespondence s Radiojournalem skončena, kdyby nepřišel po několika dnech ještě jeden dopis. Červenec ještě valně nepokročil, když ta slavná zvěst byla profesoru Bruklínkovi doručena.

Po obvyklých chybách a značkách bylo v novém dopise psáno takto:

Vážený pane profesore,

dovolujeme si Vám oznámiti, že jsme zařadili Vaši první ze tří přednášek na téma „Příroda v létě“ na středu 13. července t. r. Přednášet budete v našem přednáškovém studiu toho dne od 17:55 do 18:05 hodin. Smluvní ujednání si Vám dovolíme zaslati v nejbližších dnech.

V dokonalé úctě

Obvyklé Razítko a Ctěné Podpisy.

Nesmírně obřadně ukázal profesor Bruklínek tento list rodině a kavárenským přátelům. Rázem se divoce rozkřiklo datum i čas přednášky páně profesorovy. Všecky tužky zapisovaly do všech zápisníčků znovu a znovu udávaný termín.

Teď teprve byl profesor Bruklínek plně a dokonale šťasten. Nyní byl na vrcholku své mohutné, nebetyčné slávy. Čeká pouze na slíbené smluvní ujednání a lituje jenom, že si nebude moci sám doma Prahu chytit, až bude mluvit. Nyní, když už umí stanice chytat, bylo by to prostě nádherné —

KAPITOLA PŘEDPOSLEDNÍ LÍČÍ TRAGICKÝ DEN PROFESORŮV

Profesor Bruklínek trávil pak čas stálým cvičením v chytání zahraničních i domácích stanic a ustavičným pročítáním svých přednášek. Je možno říci, že přednášky byly nadřeny, nabiflovány, vtlučeny do paměti tak důkladně, že nezbylo jediné tečky, jíž by v nich profesor Bruklínek neznal zpaměti. Nikdy se žádný student celého světa tak důkladně nepřipravil k maturitě ani k jiné zkoušce menší či větší důležitosti, nikdy nebyl žádný student světa tak nadřen, jako právě tentokrát profesor Bruklínek, přírodopisec. Nezáleželo však pouze na tom, aby látka byla zvládnuta od prvního do posledního písmene, důležité bylo zejména to, aby byla řádně nacvičena výslovnost každého slova, aby byl prohlédnut, vyzkoušen a dobře prokouknut spád věty, kadence krásných souvětí, tak oplyvajících nápady profesora Bruklínka. Bylo nutno studovat, která místa musí být zdůrazněna, která pak mohou být vyslovena tišeji. Bylo třeba mnohou větu proslovit v několikerém znění a zjistit, které z nich je nejlepší. To pak bylo třeba si pamatovat.

Čas profesora Bruklínka byl nyní tráven vesměs cvičením všech těchto věcí a profesor se podobal herci, který vášnivě cvičí Hamleta či jinou roli vysoké úrovně a jenž všechnu svou sílu i lásku investuje do přípravy k vystoupení. Tak také jednal profesor Bruklínek, jehož líce šedly a bezbarvěly hroznou námahou a úmorným vysilováním, neboť profesor Bruklínek opravdu dával vše do této hry, vyplýtvával veškerou energii a dřel se, pranic nedbaje, že podrývá kořen svého zdraví.

Aby si navykl na mikrofon, do něhož bude mluvit, postavil si jakousi krabici na psací stůl a obracel se svými řečmi přímo k ní. K ní promlouval, s ní rozprávěl, jí především vykládal své názory o přírodě v létě. Krabice to mlčky snášela, i když už jí přednášky byly známy tak dokonale, že by mohla profesoru Bruklínkovi napovědět, kdyby uvízl. Nebylo však myslitelné, že by profesor Bruklínek mohl uvíznout.

Leč musíme prozradit, jak se stalo, že profesor Bruklínek byl již aspoň částečně seznámen s institucí rozhlasu a s jeho zařízením a že tedy věděl, že mu bude mluvit do mikrofonu. Stalo se to tak: profesor Bruklínek se potuloval kolem domu, v němž jsou umístěna studia Radiojournalu na Vinohradech a číhal na nějakého člověka, jenž vyjde odtamtud a bude podoben někomu, kdo by mohl být zaměstnancem či „technickým personálem“ Radiojournalu. Štěstí přálo v tomto směru profesoru Bruklínkovi přímo výjimečně, neboť již asi při desáté vycházce a padesátém oslovení lidí, kteří vycházeli ze dveří, vedoucích ke studiím Radiojournalu — a z nichž mnozí se podívali na profesora Bruklínka podezíravě, jako by mu chtěli upřít přirozenou inteligenci a pokládali jej za duševně méněcenného, nebo dokonce za nemocného, ptá-li se jich na takové idiotské samozřejmosti, s nimiž je obeznámen už i žáček mateřské školky, neřku-li takový obstarožný, důstojný pán — nuže tedy, již asi při desátém oslovení trefil pan profesor Bruklínek na svého člověka. A ten mu sdělil, že studio je obyčejná malá kabina, kde není nic jiného než mikrofon, mimo — ovšem — hodiny a nějaké ty signální nápisy.

Profesor Bruklínek se byl svému člověku zcela obřadně představil a poprosil jej o malou informaci. Jen tak se stalo, že člověk, omráčený žádostí profesora Bruklínka, žadatele nemystifikoval. Dokonce dodal, že kabina je ohromně dobře vytapetována a izolována, aby se do ní nedostali rušící zvukové zvenčí. Mluví pak se do mikrofonu a je dobře, povídá-li řečník svou řeč tak, jak by ji pronášel třebaš v hospodě, se všemi gesty, se všemi pohyby, neboť pak bude jeho řeč nenucená, prostá, přirozená, taková, jaká má být.

Aby svého informátora vyzkoušel, otázal se ho profesor Bruklínek, odkud získal tak cenné zkušenosti. Vždyť to prý vypadá nejinak, než jako by sám nesčetněkrát do radia hovořil.

Profesorův člověk však se netajil tím, že nejen ještě nikdy do radia nemluvil, nýbrž že ani nikdy v kabině řečníků nebyl. Slyšel prý pouze o ní vyprávět a jednou vyslechl čirou náhodou poučení, které dával hlasatel jistému nováčkovi, jenž tehdy také měl řečnit pro rozhlas po prvé, zrovna tak jako nyní pan profesor. (Zapomněli jsme sdělit, že profesor Bruklínek prozradil svému muži, k čemu bude v nejbližších dnech povolán. Proč však by to profesor Bruklínek neměl prozradit? Důvěra za důvěru přece!)

Vyzvěděl tyto a mnohé jiné podrobnosti svých příštích úkolů spěchal profesor Bruklínek opatřit si ještě mnohou stať či knihu odborné literatury, aby byl předběžně důkladně vzdělán ke svým přednáškám. Potom tedy si pořídil krabici ve formě mikrofonu (jehož podrobný popis našel v odborných knihách) a vsugerovav si, že jeho pracovna je řečnickým studiem Radiojournalu, snažil se chovati nenuceně, když řečnil a znovu a znovu načíнал a končil zejména svou první přednášku, nezapomínaje ani na ostatní. Držíval sice listy přednášek v rukou (byl tak prozíravý, že si pořídil o jeden text navíc pro sebe), ale to mu nepřekáželo, aby nezůstal věren své gestikulaci a svému přirozenému chování, jaké mu bylo vlastní při přednášení ve třídě. Tak dostalo jeho slovo živou barvu, skvělo se v nádherném přednesu a nemusely tu býti ani nejmenší obavy před nějakou katastrofou, před kiksem či něčím podobným. Profesor Bruklínek byl již věrně spřátelen s imitací mikrofonu. Jak dobrým kamarádem mu bude teprve skutečný mikrofon sám!

V posledním dopise Radiojournalu byl slib, že v nejbližších dnech bude profesoru Bruklínkovi zasláno smluvní ujednání. Nyní je profesor Bruklínek očekával s toužebnou netrpělivostí. Zprvu si sice pomyslel, že nepotřebuje žádného smluvního ujednání, že věc je beztak dostatečně jista, že věří poctivosti Radiojournalu, ale různými pokoutními cestami se zase dověděl, že bez smluvního ujednání nelze dáti v rozhlase ani ránu a že dokud nebude mít smluvní ujednání v ruce, nemůže počítat ani s jistotou svých přednášek, i kdyby již byly tisíckrát oznámeny v tisku. Tu začal být profesor Bruklínek nervosní a vyhlížel dychtivě vstříc stále nepřicházejícímu smluvnímu ujednání.

Aby se tak nakonec ještě všechno zhroutilo! Takové příšerné obavy pronásledovaly profesora Bruklínka. Ne, to by nepřežil! A znovu a znovu vytahoval korespondenci s Radiojournalem a ujišťoval se, že vše je na beton, že se nemůže už nic stát.

Ale měla-li být první přednáška profesora Bruklínka třináctého tohoto měsíce, bylo teď již devátého a profesor Bruklínek neměl dosud „nic v rukou“. Byla již sobota před středou, o níž měl profesor Bruklínek přednášet a smluvní ujednání stále nebylo v majetku profesora Bruklínka. Chápeme, že profesor Bruklínek mohl a musil být rozčilen.

Ve chvíli největšího napětí dostal profesor Bruklínek nápad. V zájmu pravdy je nutno konstatovat, že profesor Bruklínek dostal nápad málokdy, ale když už jeden dostal, pak takový nápad stál skutečně za to. Nuže, napadlo mu, aby zatelefonoval do Radiojournalu a přímo se jich (s mírnou výtkou) zeptal, co je se smlouvou.

A tak se profesor Bruklínek ustrojil, okartáčoval a šel vyhledat pouliční automat. Ruce se mu chvěly, když ve svém zápisníčku našel telefonní číslo Radiojournalu. Znal sice nyní všechna tři čísla Radiojournalu zpaměti, ale nevěřil si, myslil, že by jejich pořadí popletl, a natočil je tedy raději podle svého zápisníčku. Avšak všechna čísla byla obsazena (jak to obvykle bývá). Co tam mají pořád co hovořit, vždyť přece je léto, rozhořčoval se profesor Bruklínek, ale když vytáčel čísla znovu, pro změnu v opačném pořadí, a viděl, že zase jsou obsazena, začínal již mítí dojem, že vše se proti němu spiklo a že patrně Radiojournal má poruchu, takže se tam dnes nedovolá.

„Ještě to zkusím jednou —“ pravil pánovi, který před automatem hartusil, že profesor Bruklínek se uvnitř nějak dlouho baví.

A hle, tentokrát bylo jako z udělání volno a Radiojournal se ozval. Měl příjemný dívčí hlásek. Profesor Bruklínek vdechl do svých slov krajní odvalu, když pronášel zajímavě svůj dotaz, jak je to vlastně s jeho smlouvou. Příjemný hlásek Radiojournalu oznámil profesoru Bruklínkovi, že jej přepojí. Tam, kam jej přepojil, mluvil Radiojournal opět lahodným dívčím hlasem, ba zdálo se, že ještě kapánek svěžejším a energičtějším. Ten hlásek se na obširný dotaz chvějícího se profesora Bruklínka očividně zasmušil, neboť pravil pochybovačně:

„Pan profesor Bruklínek? —“ a chvíli mlčel, než dodal: „Ale já vás tu vůbec nemám, to mi je divné. Kdy že máte přednášet? Již teď ve středu, pravíte? —“

V těle profesora Bruklínka se zastavila krev, stydnouc.

Ve sluchátku profesora Bruklínka bylo slyšet, kterak ten dívčí hlásek Radiojournalu, zakrýváje patrně útlou dlaní nedostatečně mluvítko, poptává se jiného dívčího hlásku:

„Nějaký profesor Bruklínek nebo tak nějak chce smlouvu, nevíš o tom nic? —“

Zmatené hlasy tikaly nekonečnou dobu v uchu profesora Bruklínka, až se zase do toho vložil něžný hlásek. Právě ve chvíli, kdy se profesora Bruklínka zmáhalo tiché zoufalství, kdy jím pronikala nejžalostnější trýzeň, přišlo vysvobození.

„Už to máme —“ jásal dívčí hlásek Radiojournalu — „už je to v pořádku. Odpusťte, že se to tak zpozdilo. Ale to je vinou toho, že se zrovna střídaly dovolené. Ještě dnes vám to expeduji —“

„Děkuju vám vřele —“ děl úlevně profesor Bruklínek.

„Poroučím se, pane profesore —“ pronesl Radiojournal svým mazlivým dívčím hláskem a položil telefon.

A v pondělí jedenáctého přišlo konečně kýžené smluvní ujednání. Želaná listina tu byla.

Nastával nový slavný obřad.

Profesor Bruklínek prohlédl pečlivě blanket, mezi jehož tištěným textem bylo vypsáno jméno i adresa jeho samotného, název jeho přednášky, datum i hodina, kdy bude řeč proslovena a — last non least — výše honoráře.

Listina měla téměř stejně tištěný opis, jenž však byl adresován Radiojournalu. Připojený opis bylo profesoru Bruklínkovi nutno podepsat a Radiojournalu odeslat. Mimo to byla vložena při smluvním ujednání malinká kartička, na které se povoloval profesoru Bruklínkovi tehdy a tehdy vstup do místnosti a studií Radiojournalu.

Přirozeně, že i rodina měla do toho co mluvit. Byla pozvána a smlouva kolovala rukama všech členů rodinné rady. Profesor Bruklínek byl ovšem příjemně rozechvěn. Rozladilo jej proto, když paní profesorová postřehla méně skvělou stránku smlouvy, řkouc:

„A to ti dávají jen sto korun za tu přednášku? —“

„Ano, zdá se mi —“ děl profesor Bruklínek hlasem poněkud malomyslným — „že jest tam napsáno: Za vaše účinkování dovolujeme si stanovit honorář Kč 100—, slovy: jednasto korun čs., kterým je honorován Váš přednes i nárok autorský —“

„To znamená —“ snovala nit své myšlenky choť profesora Bruklínka dále — „že za všecky tři přednášky ti dají jen tři sta? —“

„Je to pravděpodobno —“ přiznal profesor Bruklínek, klopě zrak.

„To se mi zdá málo —“ pravila prostomyslně, ale podrážděně paní — „za všecku tvou práci a námahu i za vše, jak jim vycházíš vstříc. Za to se nám nevyplatilo zůstat zde celé prázdniny, okrást se o léto a platit zde všeccko draže než tam venku —“

„Tím méně pak se nám vyplatilo k vůli třem stovkám —“ připojil se k matce syn — „kupovat aparát —“

Otec profesor si v té chvíli v rodině připadal jako prodán do otroctví. Myslíl, že všichni jsou proti němu.

Až konečně se ho zastala ta, o které se toho nejméně nadál: dcera-nastávající sextánka:

Ta řekla směrem k bratrovi:

„Počkej, však tatínek si na něj časem vydělá. Bude-li brát měsíčně tři sta z Radiojournalu, má za rok peníze za aparát v kapse i s úroky —“

„To je právě to —“ pronesl syn jízlivě a drze — „bude-li brát měsíčně tři sta! Ale on nebude, protože není myslitelné, že mu budou dovolovat v radiu mluvit třikrát měsíčně —“

„Proč by to neměli dovolit? —“ osmělil se namítnout profesor Bruklínek.

Leč paní profesorová pokračovala v řeči:

„To já myslela, že ti dají aspoň tři tisícovky, ne tři stovky, za všechno, co pro ně děláš. Uvaž jen, žes jim tu zůstal na prázdniny a že sis koupil aparát. A kde je tvá práce? Kde ztracený čas? Copak oni nemohou platit víc, když musejí mít příjmy do milionů měsíčně? Kam to dávají, když ti chtějí poslat stokorunu za přednášku! To je žebrácký groš, almužna —“

Paní profesorová horlila velmi zatrpkle. Profesor Bruklínek se sice za ten pakatel také styděl, ale v zájmu věci se odhodlal k malé námitce:

„Uvaž však, ženo malověrná, co to znamená, mluvit do radia! Ne každý je k tomu povolán a zejména není každý vyvolen —“

„Z toho se nenajíš, když ti nic za to nedají —“ řala ostře panička.

„Mnozí by možná i zadarmo promlouvali a mně dávají dokonce honorář —“ pronesl profesor Bruklínek odvážně, ale tato odvaha se mu mohla nevyplatit, neboť paní profesorová se zle rozkatila a rozlíceně by se byla vrhla na svého chotě, kdyby nebyl syn pronesl střízlivě:

„Ale vždyť to tati nemusí přijmout, nemusí to podepsat —“

„Probůh —“ poděsil se profesor Bruklínek, ale záhy se uklidnil a řekl: „Ale já jsem to už podepsal —“

„Nuže —“ pokračoval syn odměřeně — „pak to zase nemusíš odeslat —“

„Ale potom bych ani nemohl pozítří mluvit —“ zastenal profesor Bruklínek.

„Jistěže ne. A vyžádal by sis svůj rukopis zpět —“

Profesor Bruklínek si setřásl pot úzkosti.

„Ale já chci mluvit —“ pronesl teskně — „proč mi ani tolik nepřejete? Jakou já mám radost na tom světě, jaký já mám život? —“

Paní profesorové se zželelo choťovy smutné postavy. Obrátila rychle:

„Ale toť se ví. Proč bys tam nemluvil? Ať se aspoň svět doví o tobě a co jsi zač. Jenže to každému povím, jací tam jsou škrobi —“

Takto tedy přišla středa třináctého července. Byl to horký, letní den. Takový, jakému se říká krásný a vydařený. Na slunci bylo pětáctýřicet a ve stínu osmadvacet stupňů Celsia. Přes horké poledne kvačil den k večeru. Odpoledne učinil profesor Bruklínek ještě poslední zkoušku před svým mikrofonom v pracovně. Ve vedlejším pokoji, tak, aby jich profesor Bruklínek neměl na očích, poslouchali členové rodiny. Zkouška dopadla skvěle. Nebylo jediného zajíknutí ani klopýtnutí, řeč byla plynulá a zvučná, každé slovo mělo jasný úhoz, radost bylo takovou přednášku poslouchat. Doporučili ještě profesoru Bruklínkovi, aby ostatní přednášky dnes neprobíral a nezatěžoval ani nekomplikoval svůj hlas i paměť, nýbrž aby podržel v hlavě jen dnešní přednášku.

Syn-nastávající oktaván sdělil otci profesoru, že řeč trvá tímto tempem na vteřinu deset minut. Jsou započítány i oddechy.

Slavný den byl tu. Přišlo odpoledne a blížil se nejslavnější okamžik. Přednáška je sice hlášena na hodinu téměř osmnáctou (začíná v 17:55) a tramvaj je k Radiojournalu sotva půlhodinka, ale což když zrovna nečekanou náhodou při známé smůle profesora Bruklínka nastane někde porucha? Proto vyrazil profesor Bruklínek z domova již v 16 hodin deset minut.

Jeho loučení bylo dojemné. Paní profesorová měla v očích slznou vláhu, dcerka-studentka byla rozčilená a tajila své pohnutí a syn-nastávající oktaván uděloval otci profesoru poslední rady a pokyny, týkající se přednesu.

„Dávejte dobře pozor —“ loučil se s rodinou otec profesor — „budete mi vyprávět, jak bylo slyšet, jak bylo rozumět a jak se vám to líbilo —“

Ihned po odchodu otce profesora nařídil syn-nastávající oktaván aparát na Prahu.

Zatím si celá ulice všimla odchodu profesora Bruklínka. Bude snad záhodno ztratit poznámku, že v této části města se již týden nemluvílo o ničem jiném než o profesorově chystané středěční řeči v radiu. Celá tato čtvrt města se chystala na událost jako na velkou slavnost, jako na příklad na vzkříšení. Lidé si kupovali nové letní šaty k oslavě tak skvělé příhody, kavárník, jehož přítelem profesor Bruklínek byl a do jehož kavárny se svými přáteli chodil, vyzdobil svou kavárnu chvojím, věnci a prapory nejinak než o státním svátku. Mimo to koupil nejskvělejší přijímač za plných dvanáct tisíc Kč jen proto, aby si sám — i se svými hosty ovšem — mohl řeč profesora Bruklínka poslechnout. Když se tohle rozneslo, zamlouvali si hosté na odpoledne třináctého července místa v kavárně. A zamluveného odpoledne začala se kavárna plnit již ihned po obědě, ač přednáška bude proslovena až v 17:55. V tomto letním dni byly mnohé kavárny prázdné, tato však byla již po šestnácté hodině, v okamžiku, kdy profesor Bruklínek odcházel z domova, přeplněna a stále

a stále ještě přicházeli noví hosté, neboť na místa byly kavárníkem vydávány zvláštní, k tomu účelu mimořádně tištěné poukázky.

Ulice, ve které profesor Bruklínek bydlel, byla jediný tábor. Cesta triumfátorova. Všichni lidé, kteří měli přijímače, měli v ten čas neskonale mnoho přátel, kteří přijdou k nim do bytu poslouchat přednášku profesora Bruklínka. A ještě mnozí jiní, kteří se mezi přátele počítat nemohou, je žádali, aby postavili ampliony na okna, aby okolí bez aparátů také něco slyšelo. Krystalkáři, jichž tu byl značný počet, již nyní sedali ke svým přístrojům, ač teprve byla ohlášena dětská besídka. Ale oni nechtěli přijít o nic, co by mohlo být v souvislosti s rozhlášenou přednáškou profesora Bruklínka, občana této jejich ulice, jenž mluví do radia. Vždyť takhle bude nejen profesor, nýbrž celá ulice proslavena.

A ulice si toho umí vážit. Pan rada z čísla jedenatřicátého dokonce přerušil svou dovolenou a projel celou noc únavné jízdy vlakem, aby stihl přednášku profesora Bruklínka a mohl ji vyslechnout při vlastním skvělém přijímači. Tam venku nemají prý jediný dobrý přístroj, prohlásil, teď jim může do toho ještě přijít nějaká atmosférická porucha a já bych o to přišel. Proto se pan rada z jedenatřicátého čísla vrátil. Pan inspektor z čísla osmnáctého zase svou dovolenou odložil, aby na přednášku mohl zůstat v Praze, a dalo mu to hodně práce, než odkladu docílil.

Ulice byla celá sváteční, vyšňořená a s úctou vzhlížela ku profesorovu domu.

Proto také byl profesorův odchod v šestnáct hodin deset minut zpozorován se všech stran.

„Už jde —“ šel ulicí jeden hlas — „Právě vyšel z domu —“

„A to jde pěšky? —“ divili se lidé — „Já myslel, že pro něj přijedou —“

„Nikoliv, jde na elektriku —“

„Třeba jim odmítl, aby pro něho jezdili — on je velký demokrat —“ mínil kdosi přesvědčivě.

Zatím co byly ve všech domech vedeny tyto řeči, vynořila se z nitra domu, sousedícího s domem profesorovým, nečekaná deputace občanů z ulice a sousedů a ústy učitele Květonického přála panu profesorovi mnoho zdaru. Profesora Bruklínka zmohlo dojetí z takové lásky a přízně. Nebyl mocen slova, bez řeči jen tiskl všem ruce.

Občané měli nestrojenou radost z překvapení, jež profesorovi Bruklínkovi uchystali a jež se zdařilo. Nyní jej doprovázeli ke stanovišti tramvaje a brzy se přidali k průvodu ještě jiní nadšenci, takže doprovod profesorův čítal zanedlouho sto nebo několik set hlav.

Ulice pak sama si z okna do okna podávala zprávu:

„Doprovázejí jej, jdou s ním na tramvaj! —“

To byl signál k novému nadšení.

Kdosi křikl: Sláva profesorů Bruklínkovi! Ať žije!

Nesmírný příval jásotu vzedmul se ze dna ulice ke klenbě nebes. A nebe samo přálo profesorů Bruklínkovi, bylo jasné, bez mráčku, nádherné, letní, skvělé!

Kolem stanoviště tramvaje bylo lidí v davu více než na leckterém táboru lidu. Po obřadných proslovech na rozloučenou konečně přikvačila tramvaj.

Za nadšeného jásotu davu vyšvihl se profesor Bruklínek švižně a čacky jako mladík na tramvaj, již se rozjíždějí.

Poslední mávnutí profesorovo z mizející tramvaje, jež se rozdušala po horké dlažbě rychlostí raketového auta, a šílená vřava entusiastických výkřiků „slávy“ a „ať žije“ letí za miláčkem lidu. Sta neustále vyhazovaných klobouků je ve vzduchu.

Potom se lid rozchází ke svým aparátům a tam, kde stojí v oknech ampliony, tvoří se hloučky lidu, které se rozkládají na ulici táborem. Tábory rostou i jejich počet je větší a větší.

Cesta profesora Bruklínka měla šťastný průběh. Bez nehody a bez zdržení dostal se profesor Bruklínek na místo. (Zlý osud chtěl přece dostat profesora Bruklínka do svých pařátů, neboť dopustil, že profesor Bruklínek si ve svém pohnutí zapomněl koupit lístek. A zrovna přišel revisor. Tu si profesor Bruklínek s bohorovným a neotřeseným klidem koupil lístek a zaplatil pět kaček pokuty. Tak vyvrál profesor Bruklínek na potměšilý osud.)

Již o hodině sedmnácté byl profesor Bruklínek před budovou Radiojournalu na Vinohradech. V těchto částech města, ve čtvrtích, kde nebyl profesor Bruklínek osobně tak znám, nebylo ovšem vzrušení před příští velikou chvílí tak veliké, ale i zde bylo lze znamenat zvýšený pospěch a zmatenější ruch i zrychlenou frekvenci.

Profesor Bruklínek přišel sice předčasně, ale to bylo jeho úmyslem. Přichází poněkud dříve proto, aby se obeznámil s technikou rozhlasu a aby se dal poučit, jak se má chovat v kabině a tak dále. Ví sice vše, ale oficielního poučení se nezřekne.

Zazvoní u vchodu, na němž je tabulka „Studia Radiojournalu“ a jenž je zavřen. Dveře jaksi zavrčí a otevrou se. Za nimi sedí vrátný. Profesor Bruklínek sáhne velkomožným pohybem do kapsy a vytáhne již připravený lístek, jenž jej dnes opravňuje ke vstupu do provozních místností Radiojournalu. (I zde jej chtěl osud potříznit, neboť profesor Bruklínek nenalezl lístku hned při prvním sáhnutí a musil se uleknout, když tu při druhém jej nahmátl.)

Vrátný přijal lístek a přečetl jméno profesora Bruklínka, narovnal se a poznamenal uctivě:

„Máte ještě hodně času, pane profesore —“

„Nevadí —“ pravil profesor Bruklínek shovívavě — „jsem tu po prvé a proto přicházím poněkud dříve, než bude nadále mým zvykem —“

A zatím co profesor Bruklínek kráčí po úzkých schodech podle šipky k místnosti hlasatelově, shromáždil se v bytě profesora Bruklínka mimo profesorovu rodinu i nejužší kruh nejdůvěrnějších známých profesorových, kteří přišli poslechnout přednášku profesora Bruklínka na místě nejposvátnějším. Nalézáme tu profesora Kalouska, matematika a od nedávna i silného šachistu (porážejícího hravě profesora Bruklínka), dále inženýra Pipka i doktora Poše. Všichni jsou shromážděni v prostranné jídelně, na jejímž prádelníku se vypíná přijímač, pečlivě obsluhovaný synem-nastávajícím oktávánem. Abychom řekli všecko, podotkneme, že tu jsou ještě nějakí méněcenní rodinní příbuzní, kteří se dočetli a doslechli o velkolepé události a přijeli nejinak, než se přijíždí na hody nebo na svatbu (a ať namalujeme čerta na zed' nebo jako na pohřeb).

Rozprávěli o všem možném, ale jejich mysl zalétala v duchu k profesoru Bruklínkovi. Každý si představoval, co asi teď dělá, kde sedí, jak stojí, zdali nemá trému (neboť se shodovali, že tohle je strašně dalekosáhlá záležitost) a tak podobně. Oblečení byli ve svých svátečních šatech, dlouhý doktor Poš si navlékl frak a vypadal úžasně truchlivě. Inženýra Pipka svíral a tlačil císařský kabát pod levou paží, takže stál i seděl nakřivo, profesor Kalousek však měl pohodlný žaket.

Všechny aparáty v ulici a ve čtvrti profesora Bruklínka byly již od šestnácté hodiny zapiaty na Prahu. Čas kvačil, odtloukla sedmnáctá, vzrušení rostlo, davy houstly.

V té době byl již profesor Bruklínek u dveří hlasatelových. Svítilo tam světlo: „Nevstupovat! Vysílá se!“

Ustoupil uleknutě zpět. Odkudsi slyšel hlas hlasatelův, poněkud ženský. To na chodbě byl přijímač, z něhož právě hlasatelův hlas hlásil pokračování odpoledního koncertu. Pak zhaslo také světlo nápisu „Nevstupovat! Vysílá se!“ a profesor Bruklínek zaklepal. Přivítal jej hlasatel, či přesně řečeno hlasatelka, velmi srdečně.

Hlasatelka byla mladá dáma, která se udivila nad příliš časným příchodem profesora Bruklínka, jenž představuje se marně badal v hlubinách svého dávného vychování o problému, líbají-li se hlasatelkám ruce či nikoli. Propásl vhodnou chvíli a potom už políbit ruku nemohl, i když právě uznal, že hlasatelkám, jsou-li to právě tak příjemné dámy, líbat ruce je docela přijatelné a možno.

Tu tedy požádal paní hlasatelku o laskavost, aby jej seznámila se vším, co jest mu činiti.

Ta paní řekla dobrotivě (a profesor Bruklínek neprozradil, že je o lecčems již informován):

„Tady vedle ve studiu budete hovořit. Mluvte tak, jako obyčejně mluvíte. Naprosto přirozeně. Nepříliš nahlas, ne potichu, ani rychle ani pomalu. Budu vás sledovat a rozžehnu vám některý z těchto nápisů v případě, že to bude třeba —“

(Profesor Bruklínek uviděl řádku světelných nápisů na stolku, u něhož bude svou řeč číst. Ty nápisy zněly na příklad: Mluvte pomaleji! Mluvte rychleji! Mluvte hlasitěji! Mluvte tišeji! Mluvte zřetelněji! A tak dále. I hodiny byly na desce stolu, jsouce zamontovány do desky, takže jen úhledný ciferník bylo lze na ploše stolu spatřit.)

„Ale nijak se nepolekejte, pane profesore, nějakého nápisu, rozžehne-li se. Dokončete si nejdříve větu a potom teprve si rozžatého nápisu všimněte a zařídte se podle něho! Pokud možno nekašlejte a nešustte papírem, to vypadá v přijímačích jako hromobití —“

(Přece jen leccos nového se tu profesor Bruklínek dovídal.)

„Pro začátek vám dám znamení zde, jak račte vidět. Je to dvojitý nápis, nejdřív se rozsvítí tahle červená půlka s nápisem: „Pozor!“ To se připravte, a jakmile rozsvítím druhou zelenou polovinu s nápisem „Začněte!“, no, tak spustíte —“

Zatím koncert pokračoval a čas plynul. Kabinet, v němž bude profesor Bruklínek mluvit, je plný závěsů a je v něm dusné horko. Ale okno musí být zavřeno, aby tam bylo ticho. Profesor Bruklínek poslouchá hlas hlasatelčin, v milém rozhovoru utíkají minuty, již je sedmnáct třicet. Pak již sedmnáct čtyřicet. Tu volí profesor vstoupit do své kabiny a přečíst si ještě v klidu svou řeč. Hlasatelka mu dává orazítkovaný opis řeči, upozorňuje, že jedna věta je škrtnuta, řekne ještě, že lépe je mluvit zvolna než rychle, a uvede profesora Bruklínka do kabiny. Zavře za ním dveře a profesor Bruklínek je tu sám, jen okénkem ve dveřích vidí kousek postavy hlasatelčiny. Ta ještě jednou otevře dveře a řekne:

„Ohlásím vám vaši přednášku odtud, všímejte si, pane profesore, pouze nápisu „Začněte!“ Až ten se rozsvítí, mluvte! Do té doby se můžete chovat, jak vám libo —“

Pak zase zavře.

Profesor Bruklínek by tu mohl již zdomácnět. Ve skutečnosti, pokouším-li se vylíčit pocity profesora Bruklínka, je tomu jinak, úplně jinak, a já jsem v rozpacích, jak to říci. Úzkost, smrtelná úzkost ovládla profesora Bruklínka a drtí jej ve svých klepetech. Je to strašlivý pocit. Jako by mu svírali hlavu do destiček. Se stran i shora a zdola. Při tom srdce vynechává a dech se krátí. Profesor Bruklínek nemůže popadnout dlouhý výdech, a nevydechne-li včas, má strach, že se zalkne. Sáhne-li si profesor Bruklínek na čelo, vidí a cítí, že má horečku. Je zpocen jak myš. Chce se podívat do přednášky, ale oči nevidí, všecko se před nimi zmitá. Je to šedivá pláň místo papíru. Budiž, vždyť profesor Bruklínek umí tu věc z paměti. Hned najde začátek a vysloví si jej. Chce ta slova říci, ale hrůzo! Nenalézá jich! Těch slov v profesorově paměti není! Říkám toto vše pouze velmi stručně, ač jsou to pocity nesmírně komplikované a neméně úděsné.

Teď již profesor Bruklínek ví, proč to vše je zrovna tak. Je to proto, že se na něj šklebí magická zář skutečného mikrofonu. Ta krabice doma nebyla skutečnému mikrofonu ani zdaleka podobná a bylo zbytečno si na ni zvykat. Tuhle je to zvíře,

lesknoucí se, studené, kovové, potažené bílými i tmavými šňůrami a visící v jakémsi Kardanově závěsu. Je to strašný přízrak, profesor na ten mikrofon kouká, ten se mu šklebí v ústrety, fascinuje jej, hypnotisuje, je to hrozný škleb šilence, jenž na profesora Bruklínka volá: Zhyň, červe!

Minuty nyní prchají úprkem štvanců, zmatek profesora Bruklínka roste, tělo profesorovo je v jakémsi lethargickém spánku, ve stavu ztrnutí, bez pocitu, bez možnosti kontroly a sebeovládání. Náhle se s profesorem všecko zatočilo, někdo mu hodil na krk smyčku, zadrhl ji, utáhl, profesor jen zachrčel a sesmekl se s křesla.

To se stalo v okamžiku, kdy už dvakrát se rozžehl nápis „Začněte!“ a kdy hlasatelka pak nahlédla okénkem dovnitř kabiny.

Zatím to u posluchačů vypadalo takto:

Osudná pětapadesátá minuta před osmnáctou hodinou se vnořila do moře věčnosti a za napatého ticha a očekávání davů, jejichž miláčkem profesor Bruklínek byl, ohlásila hlasatelka:

„Následuje přednáška o přírodě v létě. Přednáší profesor Isidor Bruklínek —“

Tisíce a statisíce srdcí přátel, příznivců a obdivovatelů profesora Bruklínka se v té vteřině zachvěly a ztrnuly v očekávání. V příští vteřině zazní profesorův hlas.

V příští vteřině nezaznělo nic. Po několik vteřin byla pauza. Vteřiny se prodlužovaly. Chvilí to vypadalo, jako by profesor Bruklínek chtěl vystupňovat napětí do krajnosti, ale potom se mnohé oči lekaly a kalily bázni i podezřením.

Uplynulo čtvrt minuty. Přijímače syčely, jako by těžce dýchaly a jako by v nich něco praskalo. (Mohlo to být šustění papíru.)

Tohle není přirozené, strach se vzdmáhá mezi posluchači.

V bytě profesora Bruklínka je nejdůvěrnější kruh posluchačů zcela konsternován.

Paní profesorová jme se v bezmocné úzkosti napovídat, neboť zná dobře přednášku svého chotě. Vyslovuje již po druhé úpěnlivým, prosebným hlasem slova, jimiž přednáška profesora Bruklínka začíná:

„Již v šerém dávnověku, v roce dvatisíctřístatřináct před Kristem —“

Chce křičet tato slova, ale již je jen šeptá.

Uplynulo půl minuty. Tu je v přijímačích slyšet jakýsi záhadný pohyb. Nikdo neví, co by to mohlo být. Sotva jeden z tisíců postřehne, že je to pád omdlelého těla.

A teď, zatím co paní profesorová ještě v posledních záchvěvech naděje šeptá svou náповěď, je slyšet hlas hlasatelčin:

„Halo, Praha. Profesor Bruklínek byl právě stížen nevolností. Jeho přednášku o přírodě v létě přečte hlasatel(ka). Nuže, slyšte! Již v šerém dávnověku, v roce dvatisíctřístatřináct před Kristem —“

Kde však je barvitost slova profesorova! Nic není vyzvednuto, co profesor Bruklínek chtěl mít nahoře! Vše je temné, bezbarvé, nízké, všední —

Lidé sedí jako zmámeni, jako ošálení, jako tupým úderem do hlavy omráčení u svých přijímačů.

Potom sta lidí běží k telefonním aparátům.

Ještě není přednes hlasatelčin u konce a Radiojournal už odpovídá na desítky dotazů:

„Profesorovi už je dobře. Nicméně byla volána záchranná stanice, která jej odveze do domácího ošetřování. Profesoru Bruklínkovi není třeba nic než klidu, je vyčerpán, unaven, téměř enervován. Prožil patrně velké napětí. Konečně byl také před přednáškou příliš dlouhou dobu zbytečně ve vysílacím studiu —“

V davech se bleskem rozšíří tato zvěst. Nepřehledné zástupy oblehnou dům profesorův. Krůček po krůčku tlačí se pak těmito zástupy vůz záchranné stanice. Zástupové obsypou vůz, navěšejí se naň.

„Už jej vynášejí —“ křičí střední směrem do zadních řad. Ale jen přední řady vidí zsinalou tvář profesorovu, vnořenou do obkladů, jak bezvládné, sotva se opírající tělo důstojného učenice vynímají z vozu.

Vzrušení lidu je obrovské.

V tu dobu kráčel blížkou příčnou ulicí neznámý pocestný, který přišel až tam, kde příčná ulice protíná tuto třídu, tázal se pospíchajícího tudy domorodce:

„Prosím vás, jaká to tamhle je demonstrace?“

Domorodec pouze ve spěchu křikl:

„To není žádná demonstrace, pane. Na takové věci zde teď nemáme času. To je něco mnohem dramatičtějšího, tragičtějšího a důležitějšího —“

Jiný domorodec tudy běží a táže se prvního:

„Co myslíš, nebylo by lépe převézt jej do nemocnice? —“

Pocestný k tomu nechápavě přihlíží, až učiniv bezmocný pohyb rukou k čelu obrátí se a odchází. Patrně si myslí, do jaké země potrhých bláznů to zapadl —

KAPITOLA ZÁVĚREČNÁ VYPRÁVÍ O TICHÉ RESIGNACI A TRPKÉ SIROBĚ

V rodině profesora Bruklínka bylo pozdvižení. Když bezvládné, stenající tělo profesorovo vnášeli do bytu, zastavila se paní profesorová zrovna na prahu jídelny. Lomila rukama, hrdlo měla úzkostí sevřeno, že z něho nevypravila jediného slova a byla blížká mdlobám. Dcerka-kvinty absolventka skrčila se do svého tajného koutku a usedavě plakala zoufalým vzlykotem. Syn-nastávající oktáván stál nehybně, ve ztrnulé poloze opřen o prádelník a nachýlen nad radioaparát. Mračil se, aby zakryl své zoufalství nad tím, že veškeré jeho naděje jsou pohřbeny. Doktor Poš setřel v ústraní již nejednu slzu, která se mu vydrala z očí. Inženýr Pipek nevěděl, jak skrýt své zmatení, a ustavičně říkal: Podívejme se, podívejme se, kdo by si to byl pomysll! Profesor Kalousek byl zdrcen, říkáme to prostě. I pro něho bylo nyní vše ztraceno, profesor jaksi v podvědomí chápe (úplně si to uvědomit ještě není s to), že ani on nyní nemá nikoho, kdo by se za něho a za zavedení matematických přednášek v Radiojournalu přimluvil. Jak skvělý to tam mohl být kurs o nejpraktičtějším používání logaritmických tabulek! Ale po tragickém dnu profesora Bruklínka ví profesor Kalousek, že je nyní tam, kde byl dříve, nepokročil ani o píd' vpřed, neboť s protekcí profesora Bruklínka nyní již počítat nemůže.

Příbuzní, pokud se v prvním návalu úleku a zděšení či v záchvatu lichého studu nad katastrofou profesora Bruklínka nerozprchli, snaží se utěšit paní profesorovou a zmírnit nekonečnost jejího žalu, ale nedaří se jim to. Zoufalství paní profesorové je bezmezné, nezachytitelné, nezvažitelné. A je konečně vidět, že lítost příbuzných je pokrytecká a neupřímná. Že se potichu nad neúspěchem profesorovým radují.

Neméně tragicky než Niobe po ztrátě posledního děcka vrhá se paní profesorová v ústrety příchozím, kteří napolo přinášejí a polo přivádějí jejího manžela.

Hrozný je pohled na profesora Bruklínka. Profesor je žlutě bledý, jako by mu z cév zmizela všechna krev, jeho čelo je zbroceno kr—, totiž potem studeným a vlhkým, ruce se mu třesou, oči se dívají nejistě, vlasy jsou rozčuchány a oděv neuspořádan. Tomu je tak hlavně proto, že dav u domovních dveří triviálně křičel, že si chce na nešťastníka „šáhnout“ a také to v liché pověře ke škodě profesora Bruklínka činil. Ostatně, kdybyste prožili takové napětí, takovou hrůzu, tu celou příšernost, která byla údělem posledních chvil profesora Bruklínka, nevypadali byste jinak.

Přátelé obkličují profesora Bruklínka, berou jej do svého středu a se slovy utěšujícími jej vedou k otomanu. Tu jej ukládají, řkouce:

„Odpočiňte si, drahý příteli —“

„Nenamáhejte se hovorem, mlčte —“

„Načerpejte sil do nového boje —“

Profesor Bruklínek stenavě zaúpěl, ale málokdo pochopil, že toto zakvílení je výraz úplné resignace, která se již nikdy nechce pustit do nového boje, neboť lítostivější

boj, než byl právě uplynulý, nemůže již nikdy nastat. Nejohrovnější půtku s osudem profesor Bruklínek právě přestál, ale ta zanechala takové kruté stopy v jeho duši, že profesor Bruklínek již nikdy nemíni znovu změřit své síly s osudem-potměšilcem. Byl by jen pošetilý, kdyby se opovážil.

Teprve teď se uvolnilo hrdlo paní profesorové, která klesla na kolena u nohou svého draze milovaného chotě, ležícího na otomanu, přisune své tělo až k jeho hrudi a vzlykajíc vyráží trhavě:

„Neboj se, neboj — již nikdy tě tam — nepustím. Víckrát se jim tam neukážeš — neboj se, milý —“

Tato srdcervoucí scéna dotýká se všech přítomných, jediné oko nezůstává suché.

Jen syn-nastávající oktáván se nevráživě odvrací, nasupuje svůj výraz a skrývá své dojetí pod masku drsnosti. Postřehnuv to otec profesor, vyráží strašlivý sten a zavírá oči.

Doktor Poš je tak důmyslně důvtipný, že pochopí, co nyní tak zabořelo profesora Bruklínka, obrátí se tedy k synovi-nastávajícímu oktávánovi a odvraceje jej, bránícího se, silou svých paží od prádelníku, chce jej přivésti k otci profesorovi. Ostatní přátelé profesorovi se připojí ke snaze doktora Poše a všichni hledí spojenými silami usmířit syna s otcem.

Syn se prudce zdráhá, odmítá kategorickými gesty každé sblížení, je zamračen a zatíná zuby. Vzpírá se, ale nelze jinak: musí povolit.

Již stojí nad otomanem a otec profesor, byť i měl oči zavřeny, dobře ví, oč jde. Nastane ticho, bezhlesé, že bys špendlík slyšel prasknout, kdybys jej zlomil, když tu profesor Bruklínek, muž mrtvého obličej, muž vyhaslého zraku a prostě muž minulosti, se zavřenýma očima zvedá jednoduše pravici a podává ji směrem k synovi, který stojí pochýleně nad ležícím otcem.

Rty profesora Bruklínka se nyní pohybují a jako mdlý závan zefyru je slyšet šepot. Je to sotva postřehnutelné, tak je to tiché, ale přece všichni jasně svým tušením rozumějí, že profesor Bruklínek říká kajícím a pln studu:

„Odpusť — synu — nebyl jsem hoden — tvého učení —“

Již si kdekdo myslí, že tenhle slavný okamžik syna-nastávajícího oktávána prostě zlomí. Že syn tak strašného dojetí nesnese. Syn skutečně zakolísá, prohne se, kolena se mu podlomí, ale náhle najde v sobě tak příšernou energii, že se ovládne a řekne rázně:

„To ti pravím, tati, že teď už si léto nepokazíme. Okamžitě se sebereš a pojedíš s námi ven. Nakašlem — oni ti také nakašlou (myslí zřejmě na Radiojournal) — na tvé další přednášky. Proč bychom se tedy okrádali o léto venku a proč bychom tu hnili v městě? Pojedem a basta! A tuhle prožluklou věc —“ ukáže na radiopřístroj —

„vyhodíme hned zítra, i kdybychom jej prodali za desetinu jeho ceny nebo za povinnost zaplatit jen jednu splátku! Dixi —“

Všichni stáli, uctivě naslouchající. Profesor Bruklínek se očividně skrčil bázní, ale poněvadž si myslel, že syn-nastávající oktáván čeká na jeho odpověď, a poněvadž za živý svět nechtěl si syna znovu rozčertit, pravil odevzdaně a tiše:

„Jak poroučíš, drahý synu. Budiž vůle tvá —“

A to právě byl historický okamžik. Ještě před vteřinou měl profesor Bruklínek příležitost naposled se vzepnout, shodit otěže i jho, které na něho nakládali, mohl vykřiknout, že takhle to všechno dopadlo přímo podle jeho vůle, že zviksnul přednášku, protože tomu chtěl. To prý byl jeho protest proti nízkému honoráři, takhle si usmyslil jim to nadrobit. To a sto jiných výmluv si mohl v té chvíli profesor Bruklínek vymyslet, aby jen se mohl opřít a stát se opět mužem. A mohl zvítězit naposled a provždy! Ale tuto jedinečnou, jedinou a poslední příležitost profesor Bruklínek propásl. A tím úplně upadl do područí svého syna. Víme-li, jak železnou kázeň dovedl profesor Bruklínek mít nejen ve třídě, nýbrž u kamarádů i v rodině, a tu zejména, je nám až smutno, máme-li říci, že nyní byl z něho jen vetchý stařeček bez síly, ovládaný ve všem svým sveřepým synem. V příštím životě neučinil profesor Bruklínek nic podle své vůle, resignovaně se podroboval rozkazům všech členů rodiny a zejména vedení syna-nyní nastávajícího oktávána, který se zmocnil autokraticky vlády v rodině a povýšiv se na náčelníka vládl krutě a nemilosrdně. Po vládě Otce Dobrotivého, za níž rodina vzkvétala, nastala éra Syna Ukruťného, za níž rodina — a ovšem zejména otec profesor — úpěli pode jhem strašné samovlády Syna Násilníka a Rozbojníka.

A proto, jak syn rozkázal, ještě té noci bylo vše potřebné baleno a příštího rána byla paní profesorová vyslána už jen opatřit nákupy a syn odešel odeslat telegram tam, kam jedou. Otce profesora podceňoval již tak, že mu ani tento snadný (ale na druhé straně vysoce odpovědný) úkol nesvěřil. Věc s přijímačem, který byl rozhořčeně a s velkou ztrátou prodán, byla vyřízena též hladce. A toho dne k večeru odjeli na své obvyklé letní sídlo do zapadlého kraje, kde jistě lid nebude o strašlivém neštěstí profesora Bruklínka nic vědět.

Přátelé profesora Bruklínka se rozloučili s drahým, nešťastným kamarádem ještě večer, kdy pozdě v noci odcházeli z domu jako spiklenci, neboť se obávali nevěle davu. Lid totiž byl rozeštván agenty provokatéry, a tak zažila rodina profesora Bruklínka ještě velmi mnoho zlých okamžiků. Neboť kdosi rozesel v lidu pověst, že profesor Bruklínek se schválně vyhnul přednesu své přednášky, aby zkazil tolika svým věrným radost a znemožnil jim požitek. Tu láska lidu se rázem proměnila ve vášnivou zášť a celá čtvrt města se potom otrásala výkřiky:

„Hanba profesoru Bruklínkovi! —“

„Ať zhyne! —“

„Ať se má na pozoru —“

„Vzhůru na něj! Vybílíme mu kvartýr —“

Před domem profesora Bruklínka pak nastal shluk, demonstranti se šplhali po zádech svých kamarádů na římsu domu a zezadu sem lítaly kameny, z nichž několik bylo tak dobře mířeno, že div nezasáhly okno. Jeden dokonce udeřil do rámu a je jisto, že trefit o pár centimetrů vedle, do skla, byl by je snad i rozbil. Nevíme, jak by to bylo dopadlo, ale jistě špatně pro rodinu profesora Bruklínka — kdyby se v nejkritičtější chvíli neobjevila na scéně jako deus ex machina policie v osobě jednoho strážníka. Policie se pak ihned jala vytlačovat demonstranty z ulice, při čemž se to ovšem neobešlo bez zatýkání. Podle policejního raportu z následujícího rána bylo zatčeno a po zjištění do domácího ošetřování propuštěno na dvě stě demonstrantů.

Leč ulice hlučela dlouho do noci, nepřízeň lidu se nedala utišit.

Křičelo se:

„Podejte nám ho! —“

„Strčte ho sem, já ho vyklepnu —“

Tak a ještě nepříznivěji volalo záští lidu. Ano, uroníme sentenci, vášeň davu je něco hrozného. Přízeň i nepřízeň lidu je viklavá a pak také leckdy nezkrotitelná.

Rodina profesora Bruklínka zažila tedy i s přáteli hrozný, úděsný večer. Profesor Bruklínek se již vzpamatoval do té míry, že pochopil, oč jde. Příbuzní se báli, jak se dostanou domů, paní profesorová se div nemátla na rozumu, jak pořád naříkala a lomila rukama, přátelé profesorovi byli v rozpacích, jak krýt svůj očividně zbabělý strach maskou odolnosti a statečnosti, dceři-studentce se rozhořely z toho všeho radostí oči, neboť nedovedla z toho mít rozum, a jen syn-nastávající oktaván zachoval rozvahu a chladnou mysl.

Profesor Bruklínek se chtěl dokonce obětovat, prohlásil, že vystoupí na balkon a promluví k lidu, snad se mu podaří jeho násilnou vášeň a ničivou nenávist zkrotit.

Paní profesorová zděšeně vykřikla:

„Nechod' tam, ukamenuj tě —“

Ale to by snad nedovedlo profesora Bruklínka zadržet a zabránit mu v provedení jeho úmyslu, kdyby nebylo syna-nastávajícího oktavána.

Ten přistoupil k otci a dívaje se mu zblízka do očí děl s nezměrným sarkasmem a s nejjedovatější jízlivostí:

„Ty chceš k nim promluvit? Ty si chceš zařečnit? Ty? Ty, který nevypravíš jediného slova z ohrady svých zubů, jak pravil o tobě již Homér, muž jistě zkušenější než ty. A ty chceš hovořit, který než řekneš be ce, sekneš sebou a budeš ležet jak špalek.“

Prosím tě, dej si zajít chuť a moc se tu na nás nevytahuj! My tě tu náhodou teď už moc dobře známe, nás nemusíš navalovat —“

Synovo pokárání, byť poněkud drsné a triviální, dosáhlo zamyšleného účinku. Poslední vzpruha a všecko živé bylo tím v profesoru Bruklínkovi ubito a téměř načisto usmrceno, profesor Bruklínek byl ovládnut nyní již dokonalou, naprosto mrtvou, tupou resignací, tichou a temnou i pustou jak půlnoční noc.

Když ta noc, plná úkladů a nástrah, přešla a když uplynul i den, za který nemohla rodina profesora Bruklínka ani zvednout oči od země, neboť ulice byla plná úšťepků, úsměšků, pokřikování a posměšných nadávek, nasedala rodina konečně do vlaku. I nervy synovy byly už napiaty k prasknutí. Neboť bylo opravdu třeba nadlidských sil, aby všichni unikli ve zdraví, takový ještě byl vztek lidu, neuhasitelný jak žízeň tenisty, který právě dohrál a vyhrál těžký pětisetový match.

Nasedli potají na předměstském nádraží a podařilo se jim ujít pozornosti četných zvědů a agentů-provokatérů. To dokázalo jejich skvělé přestrojení, nápad to rovněž synův. Otec profesor se přestrojil za rodinnou tetičku, paní profesorová pak za rodinného muže. Děti se změnily v Bubi a Nilu. V tomto nadmíru nenápadném převleku unikli nástrahám všech pronásledovatelů a zamířili do kraje zapadlého, kde jistě je nikdo nebude pronásledovat posměchem, neomaleným pokřikováním ani přezdívkami, neboť tam možná ani neznají radio.

To se však i zkušený syn-nastávající oktáván řízl a přepočítal. Neboť i kdyby v onom zapomenutém koutku naší vlasti ještě neznali radia, přece jen znají noviny. A na ty profesorovic prostě zapomněli. Ve chvatu odjezdu si v den svého útěku vůbec nevšimli tisku. A pro tisk byla nehoda profesora Bruklínka vsutku tučným soustem. Každý list ji rozmázl na hlavní sensačku přes tři, čtyři sloupce s tučnými nápisy: „Učenec omdlel před mikrofonem“, „Těžká mdloba profesora Bruklínka“, „Krvavé demonstrace v pražských ulicích, pro jednoho omdlelého starce dvě stě zatčených, mnoho ušlapaných a potrhaných klobouků“, „Proslulý vědec vede zoufalý zápas s nehygienickými místnostmi budovy rozhlasu, které naprosto nevyhovují“ — a tak dál a tak dál. Nescházelo ovšem ani ostrých a ostřejších útoků na profesora Bruklínka a několik listů vyslovilo ve shodě s lidmi otevřeně podezření, nebylo-li jednání profesorovo pouhou provokací.

A tak všechny tyto noviny ještě předstihly rodinu profesorovu na její cestě ven z Prahy. Ve vlaku se rodina převlékla do svých obvyklých šatů, poněvadž netušila, že ještě tak daleko od Prahy má být překvapena.

Jela celou noc a po ránu vystupovala na nádraží zapadlé vesničky.

Leč co to?

Na nádraží bylo přes časnou denní dobu asi sto hulákajících lidí, kteří otevřeně a nepokrytě projevovali své mínění. To mínění nebylo většinou příznivé rodině

profesorově, ač nescházelo ani zastánců té rodiny. Přece však jen stěží unikli členové rodiny profesorovy nové nepřízni lidu.

To léto bylo strašné.

Jako štvanec prchala rodina profesorova s místa na místo naší drahé vlasti. Všichni se utěšovali, že jednou přece jen se na „to“ zapomene. Ale zdálo se, že letos to nebude. Kdekoli jen se rodina objevila, všude se vzmohla bouře posměchu a šklebů. Shnilá vejce a zkažené ovoce bylo permanentně ve vzduchu. Kolik šatstva se takto v rodině zničilo a pokazilo! Ženští členové rodiny propadali bezútěšnému zoufalství.

Profesor Bruklínek sám ovšem trpěl nejvíce. Úpěl pod knutou synovou a zmítal se v životní bouři jako koráb s uraženým kormidlem na vlnách oceánu.

Na nátlak a pod brutálním nařízením synovým musel si profesor Bruklínek v této pohnuté době podati žádost o předčasné pensionování.

Důvody, které udal, byly tak pádné, že pod náporom těchto argumentů bylo žádosti neprodleně vyhověno.

Po létě, plném utrpení, vrátila se rodina profesora Bruklínka do Prahy. Řevnivost a nevraživost lidu byly dosud tak veliké, že návrat do podrážděného města byl spojen s neobyčejným a nemalým nebezpečím. Přes to však se vrátili. Prorocký a jasnovidný bystrozrak syna-nastávajícího oktavána se znovu osvědčil.

Neboť rodina se vrátila bez profesora Bruklínka. A přijedou-li bez otce, nikdo nebude mít příčiny být popuzen. Tak usoudil syn a tak také skutečně bylo.

Rodina vplula brzy do starých kolejí, ulice i celé město se utišilo.

Ale co se stalo s profesorem Bruklínkem? Kam zmizel? Úpí snad ve vyhnanství jako kdysi Napoleon? A píše tam též své paměti?

To vše byly otázky, na něž nebylo lze nalézt odpovědi. Neboť syn-oktaván záhadně mlčel.

Profesor Bruklínek zmizel prostě nepaměti do propasti.

KRATIČKÝ DOSLOV PRO KONEČNOU ORIENTACI

V neproniknutelných hvozdech krčských v samotné blízkosti hlavního města Prahy (vzpomeňte, prosím, pořekadla „Pod svícnem tma!“) bylo vídati v měsících následujících tomu strašnému létu zvláštní zjev. Kdykoli někdy zřídka zabloudila noha poutníkova, zoufalcova nebo noha odvážného badatele až do oněch strašlivých houštin nedaleko kunratického mlýna se smradlavým jezírkiem, spatřil onen příchozí v místech, o nichž se domníval, že na nich dosud lidský tvor nestanul, stopy, jež nemohly být jiné než lidské. A skutečně brzy spatřil odvážlivec postavu, která šla po zadních nohou, ale nemohla být opicí, protože její přední končetiny byly krátké, nikoli tak dlouhé jako opičí, nýbrž ne delší než lidské.

Tento neznámý tvor mohl být lovcem kožišin, neboť také byl oděn divoce v kůže a kožišiny. Měl tu chatrný stan a ohniště. Živil se patrně plody pralesa a snad tu a tam i opečeného masa požil. Jeho žízeň uhasila jistě dobrá pramenitá voda z nedaleké studánky. (Mohl si také doskočit do mlýna pro pivo.)

Někdy, zvláště za chladných a deštivých podzimních dnů a potom, když už napadl první poprašek sněhu, bylo vidět schoulenou, ploužící se postavu divocha z krčských lesů ubírat se směrem ke Krči nebo Kunraticům, řidčeji pak ke Spořilovu. Jakmile však muž spatřil siluety prvních domů, obrátil se plaše, zrychlil krok a zmizel ve stínu šumějících staletých velikánů, zpívajících v dumách tichou, ponurou, tesklivou lesní píseň. Muž se vrátil v takových chvílích ke svému poustevnickému životu a odvážliví lidé nalézali pouze jeho bludné stopy na kraji pralesa a vypadalo to tak, jako by poustevník něco hledal a jako by nevěděl, co vlastně chce.

Abychom vás, vážení čtenáři, dlouho nenapínali, řekneme vám hned, že oním poustevníkem nebyl nikdo jiný než nešťastný profesor Isidor Bruklínek. Uchýlil se po svém tragickém neštěstí do přírody a v jejím klíně žil, nevrátiv se přes hrozící revmatismus ani v zimě do civilisovaných krajů. Opatřil si od pražské plynárny malý plynový sporák a kamínka do svého stanu a při jejich teple prožil celou zimu, která byla zejména v těchto končinách zvláště krutá. Přátelil se se zvěří a jedna plachá laň jej následovala krotce na všech jeho cestách. Podle všeho byla už tak vytrénována svatým Prokopem.

Bylo to surová, trpká a smutná siroba vyhnanství, v níž profesor Bruklínek nyní žil.

Avšak nikdo na celém širém světě nevěděl, kde profesor Bruklínek tráví svou pensi, a že ji žije životem poustevnickým. Nikdo také nevěděl, že za temných a zvláště za bouřlivých nocí, kdy to nemělo a nemohlo být tak nápadné, navštěvuje otce profesora syn-nyní již oktáván a donáší mu všelijaké pamlsky (mimo pozdrav rodiny), takže ten poustevnický život byl tu de facto též dost problematický.

Tu tedy žil, jak znovu pravíme, profesor Bruklínek svůj přírodní život a tu jej také, jak zaznamenal později letopisec, dožil. Neboť profesor Bruklínek nepřijal návrhu obce pražské, aby se uchýlil na stará kolena do blízkých Masarykových domovů.

O století později vydal v Nicaragui vážený a ctihodný seňor Ovidius Konglomerát Leporello po beletristicku zpracovaný životopis profesora Bruklínka.

A tu teprve vidíme, jak vzestupná a přímá byla životní dráha profesora Bruklínka a jak náhle se tato dráha láme ve chvíli, kdy profesor Bruklínek mohl dosíci nejvyšších met. Neohrožený životopisec seňor Ovid poznamenává rovnou, že zkázu a úpadek tohoto geniálního titana má na svědomí tehdejší prý nespolehlivé vedení pražského Radiojournalu, které rozžehlo nejpřekotnější tužby v srdci profesora Bruklínka a nedovedlo pak jeho mohutného rozpětí obsáhnout ani jeho žíznivou touhu ukojit tak, jak bylo třeba.

Celé dílo Ovidovo, které dosáhlo nebývalé proslulosti i popularity a bylo přeloženo stejně jako svého času Erich Maria Remark do jedenadvacíti jazyků (mezi jinými i do spisovného sanskrtu), dovedlo nám, lidem dnešních časů, profesora Bruklínka přiblížit zejména v jeho lidské stránce, a zachytilo zejména ústřední drama a tragedii profesorovu ve vší její plastičnosti. Slovatný seňor Ovid přiznává též, že svůj materiál čerpal z pramenů dnes již těžko dostupných, ale s osobností profesora Bruklínka úzce souvisejících. Tu seňor Ovid myslí patrně mimo jiné na korespondenci profesora Bruklínka, k níž měl přístup a z níž otiskl některé dopisy patrně přesně dle originálů.

Z tohoto prastarého letopisu, mnohde již neúplného (letopis byl tiskem vydán nákladem P. V. V. téměř před dvěma sty lety, v roce 2033, a zachoval se jen ve zlomcích), jsme čerpali i my svůj krátký a téměř stručný záznam, jímž jsme chtěli oživit a připomenout si slavnou památku tak slovutného učence, jakým svého věku, takměř před třemi stoletími, byl profesor Isidor Bruklínek, přírodopisec.

EDIČNÍ POZNÁMKA

Text je ponechán v původní pravopisné úpravě dle vydání z roku 1936.

A. C. Nor

Profesora Isidora Bruklínka sláva i pád

Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, příspěvková organizace

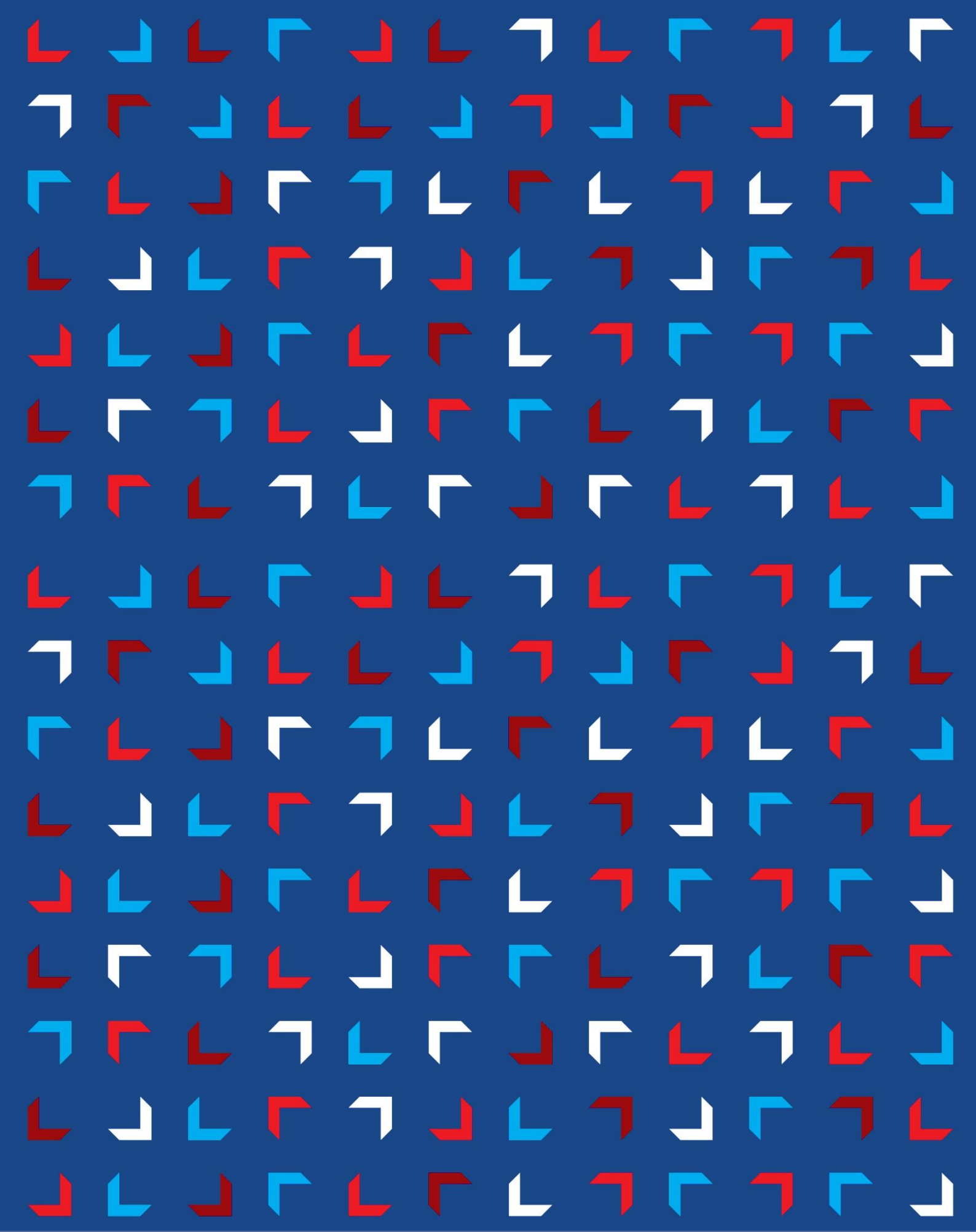
Ostrava, 2023

Vydáno jako elektronická verze 1.0 knižního vydání z roku 1936.

ISBN 978-80-7054-326-9 (pdf)

Projekt Živá encyklopedie finančně podpořilo statutární město Ostrava.

OSTRAVA!!!

Moravskoslezská
vědecká knihovna
v Ostravě

Príspevková organizace
Moravskoslezského kraje

 živá
encyklopedie

www.msvk.cz

www.ziva-encyklopedie.cz